

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI  
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Volný čas jeho role v chování  
a formování osobnosti mladistvých ve výchovném ústavu**

Barbora Bořilová

Olomouc 2024

doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury. Souhlasím, aby tato práce byla uložena na Univerzitě Palackého v Olomouci v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci dne 15.4.2024

.....

Barbora Bořilová

## **Poděkování**

Mé poděkování patří všem, díky kterým mohla má práce vzniknout. Zejména velké poděkování patří doc. PhDr. Tomáši Čechovi, Ph.D. za jeho odborné vedení a cenné rady.

## ANOTACE

<b>Jméno a příjmení:</b>	Barbora Bořilová
<b>Katedra:</b>	Ústav pedagogiky a sociálních studií
<b>Vedoucí práce:</b>	doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.
<b>Rok obhajoby:</b>	2024

<b>Název práce:</b>	Volný čas jeho role v chování a formování osobnosti mladistvých ve výchovném ústavu
<b>Název v angličtině:</b>	Free time and its role in the behavior and personality formation of juveniles in an educational institution
<b>Zvolený typ práce:</b>	Bakalářská práce
<b>Anotace práce:</b>	<p>Bakalářská práce se zabývá volným časem a jeho rolí v chování a formování osobnosti mladistvých ve výchovném ústavu. Téma jsem si zvolila z důvodu zájmu o utváření volného času ve výchovných ústavech a jeho působení na utváření osobnosti mladistvých.</p> <p>Práce bude obsahovat teoretickou i výzkumnou část, kdy v teoretické části bude zahrnuto vývojové období jedinců ve věku od 15 do 18 let, volný čas, poruchy chování a také prevence poruch chování. Výzkum bude kvalitativního charakteru, kdy bude použita metoda rozhovoru. Jako výzkumný soubor jsem si vybrala vychovatele z výchovných ústavů, kteří se starají o mladistvé, tráví s nimi volné chvíle a vedou je ke správnému trávení volného času. Vychovatelů bych si vybrala dohromady pět, a to ze tří výchovných ústavů. Zvoleným výzkumným cílem je zjištění role volného času v životech mladistvých z výchovných ústavů. Dále také, jaký má vliv volný čas na jejich chování.</p> <p>Vzhledem k výzkumnému cíli jsem si zvolila výzkumné otázky, které se budou týkat vlivu volného času na dosavadní osobnostní vývoj mladistvých, se kterými pedagogové pracují. Dále také jak pedagogové využívají potenciálu volného času pro rozvoj jedinců a jaké jsou tendence z hlediska trávení volného času mladistvých ve výchovných ústavech.</p> <p>Výsledky tohoto výzkumu mohou být využity pro lepší utváření volného času mladistvých z důvodu utváření jejich osobnosti.</p>
<b>Klíčová slova:</b>	výchovný ústav, mladistvý, poruchy chování, prevence poruch chování, volný čas, rizikové chování
<b>Anotace v angličtině:</b>	<p>The bachelor's thesis will deal with leisure time and its influence on the behaviour and personality formation of juveniles in an educational institution. I have chosen this topic because of my interest in the formation of leisure in educational institutions and its effect on the formation of the personality of juveniles.</p> <p>The thesis will include both a theoretical and research parts, where the theoretical part will cover the developmental period of individuals aged 15 to 18, leisure, behavioural disorders and also the prevention of behavioural disorders. The research will be qualitative in nature where the interview method will be used. As a research sample I have chosen educators from educational institutions, who take care of adolescents, spend their free time</p>

	<p>with them and guide them to spend their leisure properly. I would choose five educators from three educational institutions. The chosen research aim is to find out the role of leisure in the lives of juveniles from educational institutions. Also, what effect leisure has on their behaviour.</p> <p>Considering the research objective, I have chosen research questions that will relate to the influence of leisure on the current personal development of the adolescents with whom the educators work. Furthermore, how educators use the potential of leisure for the development of individuals and what are the tendencies in terms of leisure time of adolescents in educational institutions.</p> <p>The results of this research can be used to better shape the free time of teenagers for the purpose of shaping their personality.</p>
<b>Klíčová slova v angličtině:</b>	educational institution, juvenile, behavioural disorders, prevention of behavioural disorders, leisure, risky behaviour
<b>Rozsah práce:</b>	55 stran
<b>Jazyk práce:</b>	Český jazyk

## OBSAH

ÚVOD .....	8
Teoretická část.....	9
1.    Vývojová psychologie .....	9
1.1.    OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	9
1.2.    KOGNITIVNÍ VÝVOJ DOSPÍVAJÍCÍCH .....	10
1.3.    RODINA A SOCIALIZACE MIMO NI.....	11
1.4.    OHROŽENÍ PSYCHICKÉHO VÝVOJE .....	12
2.    Prevence rizikového a problémového chování.....	14
2.1.    PORUCHY CHOVÁNÍ .....	14
2.1.1. <i>Neagresivní poruchy chování</i> .....	15
2.1.2. <i>Agresivní poruchy chování</i> .....	17
2.2.    RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ .....	17
2.3.    PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ.....	18
2.4.    PREVENCE .....	19
3.    Výchovný ústav .....	21
4.    Volný čas .....	23
Praktická část.....	25
5.    Výzkumné šetření.....	25
5.1.    CÍLE VÝZKUMU.....	25
5.2.    VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	25
5.3.    DRUH VÝZKUMU A METODA .....	26
5.4.    VÝBĚR RESPONDENTŮ .....	26
5.5.    ZPŮSOB ZÍSKÁNÍ INFORMACÍ.....	26
6.    Výsledky šetření .....	27
7.    Diskuse .....	33
8.    Závěr.....	36

Seznam použitých zdrojů.....	39
KNIHY .....	39
INTERNETOVÉ ZDROJE .....	40
Seznam zkratek.....	42
Přílohy .....	43
PŘÍLOHA Č. 1 .....	43
PŘÍLOHA Č. 2 .....	45
PŘÍLOHA Č. 3 .....	48
PŘÍLOHA Č. 4 .....	51
PŘÍLOHA Č. 5 .....	54

## ÚVOD

Trávení a utváření volného času je velice důležité již od útlého věku jedince. Jelikož si během činností utváří návyky a učí se novým věcem. Trávení volného času u mladistvých také pomáhá ve hledání životního vzoru nebo zkoušení svých zdatností či dovedností. Měl by být dán velký zřetel na to, jak tito mladí lidé tráví své volné chvíle a snažit se je vést tím možno nejvíce správným směrem. Je jisté, že v rodinném prostředí by se rodiče měli zajímat o své dítě, tedy co dělá ve svém volném čase, co jej zajímá a trávit s ním i volné chvíle. Bohužel, ne každý jedinec má to štěstí a tráví své dětství, či dospívání, v prostředí domova svých nejbližších.

Pokud se mladistvý ocitne ve výchovném ústavu z jakýchkoliv okolností, mělo by se k němu přistupovat jako ke všem ostatním. Měl by se vyvíjet po všech stránkách a zjišťovat, co jej baví, co mu jde, co by chtěl dělat a čím by chtěl být, až půjde do zaměstnání. Jenže zde, ve výchovném ústavu, se o ně nestarají rodiče, ale tuto roli musejí zastat právě vychovatelé. Tito vychovatelé tráví s mladistvými veškerý volný čas, mluví s nimi, radí jim, pomáhají jim, zjišťují, co je baví a co by chtěli dělat. Jsou takovými náhradními rodiči, kteří jim chtějí udělat hezké chvíle ve výchovném ústavu a snažit se z nich udělat lepší lidi. Snaží se, aby se nedostali, po opuštění ústavu, hned do vězení, a nebo neskončili jako lidé bez domova. Tudíž se v nich snaží probudit touhu a zájem o svůj budoucí život, aby si uvědomili, že mohou žít lepší život, než měli doteď a mohou žít život jaký chtějí. Musí si uvědomit, že už se stávají dospělými, tudíž na ně padá určitá zodpovědnost a měli by se postavit na vlastní nohy.

Ve výchovném ústavu díky sportům ze sebe mohou vydat veškerou přebytečnou energii a následně se rozvíjet i po jiných stránkách, které budou potřebovat v životě. Výchovný ústav jim také může nabídnout různé náhledy do širokých odvětví řemesel nebo do různých profesí, které mohou ve své dospělosti vykonávat a kterými se mohou živit. Tato řemesla si také v mnohých případech mohou ozkoušet a zjistit, zda jim to jde či nikoliv.

Mnoho jedinců není ve výchovném ústavu, protože by to měli být špatní lidé, ale je to výchovou, která jim nebyla dána, láskou a bezpečím od rodičů, které jim nebylo dopřáváno. Ve výchovných ústavech mohou narazit na vychovatele, kteří se o ně budou zajímat, budou jim dopřávat zajímavý a pestrý volný čas a mladiství se mohou stávat jen a jen lepšími lidmi.

Výzkum je zaměřen na to, jak mladiství tráví svůj volný čas ve výchovných ústavech. Také na to, jak se vychovatelé snaží tento čas jim utvářet, jak se oni sami cítí na takové pracovní pozici a jaké emoce v nich probíhají během plnění pracovní povinnosti. Tato bakalářská práce má za cíl shrnout tyto informace v praktické části a tak i přiblížit laické veřejnosti, jak to doopravdy v některých výchovných ústavech probíhá.



# Teoretická část

## 1. Vývojová psychologie

Vývojová psychologie je odvětví vědní disciplíny psychologie, která se zabývá vývojem jedinců od početí až po smrt. Vývojová psychologie se zaměřuje zejména na popis jednotlivých vývojových fází v průběhu života lidských jedinců. Mimo jiné usiluje i o to, aby byly vyvozeny obecné zákonitosti z pozorovaných faktů a následně také zařazeny do celkové teorie.

### 1.1. Období dospívání

Období dospívání je etapa vývoje člověka ve věkovém rozmezí od jedenácti do dvaadvaceti let. Toto období je jedno z nejdůležitějších v lidském životě. Také sami jedinci na takové časy nejvíce a rádi vzpomínají.

Období dospívání se dělí na dvě části. První z nich je období pubescence, která je vymezena ve věkovém období od zhruba jedenácti do patnácti let. Druhá část se nazývá období adolescence, které začíná od šestnácti a končí okolo dvaadvaceti let.

Pubescence obnáší dvě fáze, a to fázi prepubertální a fázi vlastní puberty. První fáze nastává u dívek okolo jedenácti do třinácti let, avšak u chlapců přichází až o jeden či dva roky později kvůli fyzickému vývoji. Tato fáze trvá zhruba dva roky a u chlapců končí noční polucí. Ve druhé fázi, kterou dívky prochází přibližně od třinácti do patnácti let, se objevuje první menzes, který je zpočátku nepravidelný ale postupem času se cyklus stane pravidelným. Dívka se může stát matkou až rok či dva roky po prvním výskytu menzesu. Autoři Langmeier a Krejčířová (2006, s. 143) uvádí, že „podobně i reprodukční schopnost chlapců je dosahována o něco později, po dokončení vývoje hlavních sekundárních pohlavních znaků.“

Během období adolescence dochází k mnoha změnám. Člověk se mění v intimním, ale také ve společenském působení. Z hlediska společenského postavení se jedinci přesouvají ze základních škol na střední školy, kdy probíhá jedno z jejich zásadních a velice důležitých rozhodnutí – kudy povedou svůj další krok životem, jaká bude jejich střední škola. Z intimního hlediska se jedinci stávají aktivnější ve svém sexuálním životě. V neposlední řadě se mění tělesné proporce, kdy se vzhledově z chlapců stávají muži a z dívek ženy (Vágnerová a Lisá, 2021, s. 373–376).

Dospívající jedinci se v nynější společnosti dají mnohdy na první pohled rozeznat. Od dospělých a mladších jedinců se liší z hlediska oblékání, chování, projevoování či úpravou.

V období dospívání zejména tedy v období pubescence je nejvýraznější složkou emoční labilita, kdy jedinec velmi přecitlivěle reaguje na každou situaci. Má to také za příčinu pudový

tlak, který dozrává a přináší nové různé podněty. Dospívající dále nedokáže udržet náladu, jelikož se často mění a jeho reakce jsou nepředvídatelné. Ve školním prospěchu se mladiství mnohdy zhoršují, však příčinou není nezajímavost vyučované látky či školy jako takové. Důvodem bývá neschopnost udržet pozornost, únavnost či poruchy chuti. Jedinci nedokáží pochopit své tělo, také přichází na řadu psychické změny, např. deprese či obavy, kdy se pak mohou uzavírat do sebe a snažit se řešit své vnitřní konflikty. Může přijít snaha odprosit se od reality (Vágnerová, 2012, s. 390–393).

Ačkoli to na první pohled nemusí být zřejmé, tak v tomto období se vyvíjí velmi výrazně motorika. Zejména v rámci rovnováhy, hbitosti, koordinace či v dovednostech, které vyžadují značnou sílu. V tomto období i jedinec může nacházet svoji silnou stránku v nějakém typu sportu a také dosahovat úspěchu. Z pohledu vnímání se dospívající více vyvíjejí v abstraktním myšlení. Důležitou úlohu mají učitelé, kteří by měli vyučovat tak, aby to pro takové jedince bylo co nejvíce přínosné, a co nejlépe to udrželi v paměti. Měli by brát zřetel na to, že se takovým žákům lépe učí v logických souvislostech, než aby se z paměti učili materiály, které jim nedávají smysl. Tedy používat názornost, ale ne aby bylo celé učivo zavěšené pouze a jen na názornosti. V neposlední řadě se v tomto období zvyšuje celková slovní zásoba a schopnost se lépe vyjadřovat (Vágnerová, 2012, s. 379–384).

## **1.2. Kognitivní vývoj dospívajících**

Dle mnoha studií o intelektovém vývoji dosahuje jedinec vrcholu mezi patnáctým až šestnáctým rokem života. Jiné však tvrdí, že tomu je spíše až v období adolescence či až v časně dospělosti. Avšak jisté je, že tento vývoj pokračuje i později, avšak už pomalejším tempem, a to když jedinec má intelektově náročné zaměstnání.

Dítě před dvanáctým rokem života dokáže logicky uspořádat konkrétní věci a vyvodit z nich logický závěr. Do nesnází se dostává, pokud má uvažovat o něčem fiktivním. Během puberty dospívající přichází k vyššímu stupni logického myšlení. V této době se objevuje operační systém, který se nazývá systém formálních operací. Autoři Langmeier a Krejčířová (2006, s. 149) uvádí, že „je to systém druhého řádu v tom smyslu, že se konkrétní operace samy berou znovu za objekt dalších operací, tj. vyvozují se soudy o soudech, myslí se o myšlení.“ Díky tomuto je dospívající schopen většího počtu myšlenkových operací, protože myšlení získává větší prostor.

Mimo jiné dospívající dokáže již pracovat s pojmy, které jsou abstraktní tedy i s těmi mimo realitu. Dále rozumí složitějším výrazům či pojmům, jako je ku příkladu pravda či spravedlnost.

Když se dospívající potýká s problémem, nedokáže se upokojit s jediným východiskem. Řešení si vytvoří hned několik a poté jen zkoumá, které je to správné (Sobotková, 2014, s. 87).

### **1.3. Rodina a socializace mimo ni**

V období pubescence nastává jedna z nejdůležitějších, pro rodiče mnohdy i nejbolestivějších, separací dospívajícího, a to separace od rodiny. Naopak vznikají a upevňují se různé přátelské vztahy, navazují nové i s opačným pohlavím, zejména s vrstevníky. Proces osamostatňování probíhá rychleji i v pozdějším věku. Toto období i proces jsou důležité k tomu, aby byli jedinci schopni vstoupit do manželské i rodičovské role, až na ni budou připraveni (Říčan, 2010, s. 170-171).

Každý jedinec si nachází svoji cestu a způsob na osamostatňování. Však mnoha z nich se snaží najít rozdílné chování, názory a hodnoty mezi nimi a jejich rodiči, nebo osobami jim blízké. Poté je odmítají a kritizují, mnohdy až nesnáší. Stydí se za jejich projevy a neustálou kontrolu. Jedinci se mohou zavírat sami do sebe, do svého vnitřního snění, do své fantazie, kdy odmítají svět kolem sebe. Mohou však i odmítat vrstevníky a cítit se ublíženě až v depresích. Avšak všechny tyto projevy jsou součástí hledání své vlastní cesty, kterou povede mladistvý ve svém dospělém životě a v procesu osamostatňování se (Orel, Obereignerů a Mental, 2016, s. 40-42).

Pokud se v průběhu dospívání jedinci více separují od rodičů, hledají si spíše nové přátele, kteří jim budou bliž a připravují se tak na vážnější a nové vztahy do budoucna (Hayes, 2013, s. 13–15). Takové vytváření vztahů vzniká podle následujících pěti stupňů. První stupeň se nazývá skupinová izosexuální fáze. Tento pojen vystihuje skupinu lidí, kteří jsou stejného pohlaví, což je klíčovým bodem u této skupiny. Takové skupiny bývají velice stabilní, každý v ní má určitou roli a důležitá je zde loajalita. Pokud takovou skupinu tvoří dívky, může docházet k odmítavému postoji k chlapcům. Opovrhují jimi, a to zejména kvůli jejich hulvátství či hrubosti. Pokud však je společenství tvořeno chlapci, mají též odmítavý postoj k dívkám. Myslí si o nich, že jsou ufnukané a mají neustálou tendenci žalovat. Druhý stupeň se nazývá individuální izosexuální fáze. Tato fáze znamená, že každý jedinec již od puberty potřebuje intimnější přátelství, kde se budou svěřovat s osobními věcmi, či problémy. Skupina se může podřídit jeden druhému a vzájemně se podpořit. Tato přátelství bývají déletrvající. Třetí stupeň je o přechodné etapě. V této etapě začíná zájem o druhé či stejné pohlaví, které jedince přitahuje. Jsou to však pouze první krůčky, kdy jedinci zjišťují, kdo se jim líbí, pokukují po sobě, dělají si ze sebe legraci a provokují se. Pokud dojde na konverzaci, tak si mnohdy vymýšlejí nebo dotváří příběhy, aby byli zajímavějšími a více zaujali osobu, která se jim líbí. Avšak se i vyskytují tací odvážlivci, kteří vystoupí z party a přiznají přede všemi, že mají zájem

o jiného jedince opačného pohlaví a chtějí s ním trávit volný čas. Čtvrtý stupeň se nazývá heterosexuální fáze polygamní. Tato fáze nastává u větší části populace na přelomu pubescence a adolescence. Avšak u ostatních může nastat dříve, nebo později. Během této fáze vznikají „první lásky“. Osoby, které k sobě něco cítí si to dokazují. Zpočátku se skrývají a jsou tajní, aby se to všichni nedozvěděli. Postupem času dají společnosti najevo, že spolu tráví volný čas a svoji oboustrannou náklonnost. Vznik těchto „prvních lásek“ bývá zapříčiněn zvědavostí a ujištění se, že se mohou někomu líbit a mohou někoho přitahovat. Posledním stupněm je etapa zamilovanosti. Tato etapa přichází z velké části již na konci adolescence. Během této fáze si jedinci uvědomují, že by s takovou osobou chtěli strávit zbytek života a plánují si společné manželství a děti. Vazba mezi mužem a ženou či lidmi stejného pohlaví, kdy k sobě cítí něco většího. Toto pouto je velice pevné a důvěrné (Pugnerová, 2019, s. 81–82).

#### **1.4. Ohrožení psychického vývoje**

Faktory, které ohrožují psychický vývoj jedince mohou být spojené s organickým poškozením, které vzniká působením negativních látek na plod novorozence. Mezi takové látky patří kupříkladu látky toxické, infekční či genetické.

Typy, jakým způsobem může být dítě ohrožené, je týrání, zneužívání, zanedbávání či psychická deprivace. Autoři Langmeier a Krejčířová (2006, s. 282) uvádí, že „týrání, zneužívání a zanedbávání dětí je v současnosti obecně souhrnně označováno anglosaskou zkratkou CAN (Child Abuse and Neglect).“ Tělesné týrání je chápáno jako tělesné ubližování dítěti, které je vědomé a také vědomé odmítnutí zabránění takového činu. K týrání dochází v rodinách i mimo ni. Tělesné týrání se neprovádí pouze pomocí rukou, ale mohou být k němu použité také předměty, například řemeny, hole apod. Tyto pomůcky působí více rozsáhlé hematomy, tržné rány, zlomeniny kostí či popáleniny. Taková poranění mohou zapříčinit v nejhorších případech krvácení do mozku nebo smrt. Pokud se týrání provádí opakovaně či dlouhodobě, zanechává na oběti vážné psychické následky, které zvyšují úzkosti nebo agresivitu. Týrání nemusí být pouze fyzické, ale může být také psychické. Takové týrání je zaměřeno zejména na emoční stránku oběti. Týrání se rozděluje do pěti skupin. Do první skupiny patří pohrdání, které znamená ponižování, nadávání nebo posmívání se. Další v pořadí je terorizování, což obsahuje hrozby o ubližování či zabíjení. Třetí skupina obsahuje izolování, tedy úmyslné zabraňování styku s vrstevníky či jinými lidmi. V předposlední řadě je korumpování, které se zaměřuje na povzbuzování k negativním činnostem, jako je například užívání návykových látek nebo antisociální chování. Poslední skupina se nazývá odpírání

emoční opory, tedy psychologická nedostupnost. Jeden ze syndromů, který patří k tělesnému i psychickému týrání se nazývá Münchhausenův syndrom. V tomto případě může jít o situaci, při které matka vodí své dítě po zbytečných vyšetření u lékařů a tvrdí jim, že její dítě má vážnou chorobu. Lékaři však nemají ve svých silách vysvětlit takovým lidem, že jejich dítě je zdravé. Může také docházet k takové situaci, že matka svému dítěti podává léky, aby se necítilo dobře nebo aby výsledky vyšetření vyšly negativně.

Pojem zneužívání je brán jako obohacování či uspokojování, a to ve smyslu, že člověk využívá jiného člověka. Nejvíce závažné zneužívání, které může působit na psychické ohrožení jedince je sexuální zneužívání, které může mít trvalé a vážné následky. Sexuální zneužívání je tehdy, pokud dítě je vystavováno sexuálnímu kontaktu, nebo jiným činnostem, které nejsou přiměřené jeho věku. Může to být provázeno, jak už formou dotykovou, která má na mysli orální, anální sex, nebo formu bezdotykovou, kdy se dítě dívá na provádění pohlavního styku nebo na různé druhy sexu. Zneužívání však nemusí být pouze sexuálního charakteru, ale může být také vykonáváno například při převádění rodičovské zodpovědnosti na dítě. Dítě je nuceno plnit tuto zodpovědnost na místo svých rodičů a pečovat, jak o domácnost, tak i o své sourozence.

Zanedbáváním se rozumí neplnění rodičovské péče o dítě po tělesné i duševní stránce. Zanedbávání tělesné stránky zahrnuje neposkytování výživy dítěti, nedostatek oblečení, hygieny či neschopnost dodržovat a plnit úkoly a školní docházku. Rodiče se nezajímají o prospěch dítěte ve škole ani o to, co jejich dítě dělá a kde se pohybuje mimo školu. Zanedbávání může mít také za následek ohrožení psychického vývoje dítěte, jelikož dítě v sobě nemá zájem o vzdělání, nebo může být podvyživené či podchlazené.

Psychická deprivace je stav, kdy probíhá dlouhodobé strádání základních psychických potřeb, které nejsou uspokojovány po dostatečně dlouhou dobu v dostatečné míře. Takové potřeby mohou obsahovat potřebu autonomie, emoční vazby či kognitivního řádu (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 282–288).

## 2. Prevence rizikového a problémového chování

### 2.1. Poruchy chování

Poruchami chování se zabývají diagnostické ústavy, střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny a také zdravotnická zařízení.

Autoři Hutyrová, Růžička a Speváček (2013, s. 42) uvádí, že „v klasifikačním systému dle Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize (MKN), jsou poruchy chování definovány jako: Opakující se a trvalý (v délce trvání nejméně 6 měsíců) vzorec disociálního, agresivního a vzdorovitého chování, které porušuje sociální normy a očekávání přiměřené věku dítěte.“

Příznaky, které naznačují, že se jedná o poruchy chování jsou následující. Mezi první patří agrese k lidem a ke zvířatům, pod které spadají různé bitky, šikana, používání zbraní, fyzická agrese a v neposlední řadě i vynucování sexuální aktivity na druhých. Dále destrukce majetku a vlastnictví, což znamená ničení majetku druhých nebo zakládání ohně se záměrem někomu ublížit. Nepoctivost nebo krádeže, tím se myslí, vloupání do domů či časté lhaní za cílem získat úspěch. V poslední řadě také násilné porušování pravidel, kdy dítě zůstává venku i přes zákazy rodičů, a to například ve věku třináct let. Dále také útoky z domova nebo i záškoláctví.

Poruchy chování se dají klasifikovat do tří typů. První typ se nazývá disociální. Tento typ je uveden například jako, že „představuje krátkodobé projevy chování charakteristické pro určitá věková období“ (Hutyrová, 2006, s. 16). Další typ je asociální chování, jehož projevy jsou spojené s patologickým obrazem. Většinou škodí sám sobě, a to například během alkoholismu. Předposledním typem je chování antisociální. Takové chování porušuje normy právní, morální a sociální. Tímto chováním jedinec poškozují okolí. Pod tento typ patří například loupež. Posledním typem je chování delikventní, které představuje jednorázové či dlouhodobé přestupky a závažné trestné činy (Pugnerová a Kvintová, 2016, s. 145–146).

Poruchy chování vznikají díky okolním vlivům, které působí na jedince pozitivně či negativně. Člověk se totiž nerodí jako čistý nepopsaný list papíru. Je tomu naopak, každý jedinec od narození je ovlivněn genetickou strukturou i neurovývojovými procesy. V průběhu života je jeho osobnost ovlivňována, formulována a doplňována.

Chování u dítěte představuje jeho osobnost a jeho vztah k okolí, tedy k vrstevníkům, dospělým a vnějšímu prostředí. Cílem je pochopit tento styl chování a nenálepkovat různé typy chování.

Ovšem v určitých etapách života se každý setkává s určitou poruchou chování, avšak ne vždy se jedná o odchylku od normálního chování. Jsou to spíše projevy jedince z důvodu

rozvíjení a formování osobnosti. Kupříkladu během dospívání se dítě jeví jako neposlušné a vzdorovité. To však neoznačuje poruchu chování. Záleží zejména na trvání problému a jeho intenzitě, poté můžeme označit, zda se jedná o problémové chování či nikoliv.

Změna v chování u dětí a dospívajících překvapí a okolí si ji nedokáže vysvětlit. Souvislosti se mohou vyskytovat v psychických problémech u zneužívaných osob či u osob závislých na návykových látkách. Dle autorky Hutyrové (2006, s. 13) „je samozřejmé, že na vzniku poruch chování se podílí psychologické, sociální a biologické vlivy, které se různě kombinují a zvyrazňují.“

Autorka Hutyrová (2006, s. 13) uvádí, že „poruchy chování vznikají během různých okolností. Nemůžeme a nechceme v žádném případě osoby s těmito poruchami omlouvat a litovat.“ Důležité je zjistit, kde takové chování začalo a z čeho plyne. Dále autorka Hutyrová (2006, s. 13) uvádí, že „porucha chování je projevem náhradního uspokojení při ztrátě, citové deprivaci nebo jde o vytváření potřeb, které dítě jiným způsobem ve svém prostředí vyjádřit nemůže, často jde o potřebu pozornosti a uznání. Někdy je i výrazem hledání identity v dospívání.“ Dále se může jednat o volání o pomoc, a to ve chvíli, kdy se dítě nachází v akutní tíživé situaci, kdy je velice depresivní a úzkostné. Stává se to v situacích, kdy například si jeden z rodičů dovede do domu nového partnera. Také může vzniknout porucha chování z důvodu emoční deprivace. Taková porucha vzniká kvůli dlouhodobé deprivaci dítěte buď v rodině nebo v prostředí ústavní péče.

Co se týče rodinně podmíněných poruch chování, tak ty vznikají z důvodu takového, že rodiče nemají dostatečně osvojené morální normy. V tomto případě rodiče dávají otevřeně najevo uspokojování svých potřeb a překračování určitých norem. V takových rodinách děti nejsou trestáni za přestupky, ale pouze za okolnosti, které jsou s tím spojené. Další případ, který spadá pod rodinně podmíněné poruchy je dítě, které má poruchu chování a je v rodině bráno jako obětní beránek. Toto označení znamená, že dítě je bráno jako problém při každém konfliktu a rodiče tento konflikt nijak dál neřeší.

### **2.1.1. Neagresivní poruchy chování**

Chování, během kterého dochází k porušování sociálních norem bez spojení s agresivitou. Mezi takový typ chování spadá lhaní, krádeže, čachrování, záškoláctví, útěk nebo také toulání.

„Lhaní představuje způsob úniku z osobně nepříjemné situace, kterou dítě nedokáže vyřešit jinak“ (Hutyrová, 2006, s. 21). Lež vzniká zejména z důvodu zapírání, a to kvůli hrozícímu trestu. Ovšem lhaní u dětí v předškolním věku, nemusí znamenat nic negativního, dítě samo nechce nic zapírat ba naopak má velice bujnou fantazii, a tak si pravdu trochu přibarvuje. Lhaní

se dále také může projevovat tehdy, pokud jedinec chce poškodit druhé za účelem získání výhod pro sebe. Takové chování je zejména ovlivněno rodinným prostředím, ve kterém děti vyrůstají. Jak již bylo výše zmiňováno, že děti v předškolním věku mají bujnou fantazii, tak i děti staršího věku si mohou vymýšlet a domýšlet určité věci, aby zapadli do nějaké společnosti či si jen tak přibarvují svůj vlastní život, ve kterém by chtěli oni sami žít.

Krádež je jednání, které se uskutečňuje záměrně. Avšak u mladších dětí tato činnost nemusí být úmyslná, a to z důvodu, kdy nechápu pojem vlastnictví. Neví, že pokud osoba, která tu věc vlastní, tak bez jeho vědomí, si tu věc nesmí přivlastnit. Co se týče cílů a motivů krádeže, ty mohou být různorodé. Dítě může krást samo pro sebe, tato situace se stává zejména, když chce dítě dosáhnout něčeho, čeho není schopno dosáhnout jiným přijatelným způsobem. Dítě krade pro druhé, tato krádež je uskutečňována zejména, když se jedinec pokouší zapadnout do kolektivu a jinou cestou se mu to nedaří. Snaží se dosáhnout ve skupině nějakého postavení či docenění. Dítě krade pro partu, kdy se snaží udržet svůj postoj v určité skupině lidí. Kleptomanie jinak řečeno patologické kradení se objevuje u jedinců zcela výjimečně. Tyto osoby danou ukradenou věc ve skutečnosti ani nijak nepotřebují, ale odcizí ji z důvodu pokušení, že danou věc mohou odcizit. Toto pokušení je však opakované a neodolatelné (Pugnerová a Kvintová, 2016, s. 167–168).

Čachrování je stav, kdy se vyměňuje či obchoduje s nějakými věcmi. Tato aktivita je uskutečňována zejména u osob s projevem sociální deprivace. Dítě toto uskutečňuje s cílem zalíbit se ostatním či se před nimi předvádět.

Záškoláctví je něco jiného než školní fobie či separační úzkost. Je to neomluvená absence ve škole po delší dobu. Začíná mnohdy nějakým lákavým impulzem, kdy se dítě raději vyhne škole (Sobotková, 2014, s. 128). Takové chování se opakuje častěji. U dítěte může docházet ke strachu se navrátit zpět do školy z důvodu, aby se neprozradil. Záškoláctví se dá dělit do tří kategorií. Do první patří pravé záškoláctví, to představuje žáka, který se ve škole nevyskytuje, ale jeho rodiče o ničem neví a myslí si, že jejich dítě chodí pravidelně a spořádaně do školy. Druhá kategorie je zaměřena na záškoláctví s vědomím rodičů. Rodiče v tomto případě nejsou v souladu s pravidly škol a nepodporují své děti ve školní docházce. V tomto případě by se pedagog měl obrátit na orgán sociálně-právní ochrany dětí. Odlišný důvod, proč dítě nenavštěvuje školu, může být zakotven v nedostatečné autoritě u rodičů. Rodič nemá takovou autoritu, aby jej děti poslouchaly a respektovaly. Ve třetí kategorii se vykytuje záškoláctví s klamáním rodičů, kdy děti dokáží dokonale přesvědčit rodiče o tom, že s nimi není něco v pořádku, mají například bolesti břicha, proto nemohou jít do školy. Rodiče jim v tomto případě absenci dobrovolně omluví. V předposlední kategorii se nachází útky ze školy. Žák



dojde do školy jako ostatní spolužáci, ale během vyučování si na několik hodin odejde. Pohybuje se buď ve škole, nebo mimo ni. Poslední kategorie zahrnuje odmítání školy. Jedinec odmítá chodit do školy kvůli různým možno i psychickým obtížím, které se objeví po představě chození do školy.

Útěk může být brán také jako únikové jednání. Takové jednání se projevuje u dětí, které se necítí v daném prostředí bezpečně, jistě a potřebují se z něj vymanit. Útěk se jako porucha chování bere tehdy, pokud se opakuje vícekrát a není pouze jednorázový.

Dalším typem je toulání, které se bere jako opouštění domova na delší dobu. Toto chování většinou navazuje na útěk z domova. Dítě takto jedná, protože se v prostředí necítí bezpečně a chybí mu jisté citové vazby. Toulání lze brát jako porucha chování tehdy, pokud se tento čin opakuje po delší dobu a není to jednorázová akce.

### **2.1.2. Agresivní poruchy chování**

Agresivní chování je takové chování, které omezuje či porušuje práva ostatních lidí. Mezi taková chování spadá např. vandalismus, týrání či šikana (Pugnerová a Kvintová, 2016, s. 159).

Šikana je cílené ubližování další osobě. Šikanovat může jak jedinec sám, tak i skupina osob. Jedná se o násilné a záměrně ponižování slabších jedinců, kteří se nedokáží bránit. Záměrem šikany je ponižování oběti, ohrožení či zastrašení. Trvá obvykle delší dobu a intenzita se stupňuje. Šikanování má dva typy. Prvním z nich je šikanování skryté, při které se agresori snaží vyloučit oběť ze skupiny. Dále je šikanování zjevné, pod které spadá psychické ponižování i vydírání, dále fyzické násilí a ponižování a v neposlední řadě destruktivní chování, které je zaměřené na majetek oběti. Oběť je během takového chování ohrožena ze stránky psychické i somatické, a to i s dlouhodobými důsledky. Úkolem pedagoga je zajistit prevenci šikany, zlepšit klima ve skupině a zejména zlepšit vztahy jak mezi žáky, tak i s pedagogem jako takovým.

## **2.2. Rizikové chování**

Rizikové chování není v souladu s normami vhodnými pro danou situaci. Také by se dalo říct, že je nežádoucí vzhledem ke společnosti, institucím i k autoritám. U každého činu, situace jsou očekávané nějaké určité vzorce chování, které jedinec s rizikovým chováním neplní. Autoři Hutyrová, Ružička a Speváček (2013, s. 11) uvádí, že „mezi nejzákladnější projevy rizikového chování v oblasti školního prostředí patří:

- záškoláctví,
- šikana a extrémní projevy agrese,

- extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě,
- rasismus a xenofobie,
- negativní působení sekt,
- sexuální rizikové chování,
- závislostní chování. “

Díky takovému chování může docházet ke zdravotnímu, sociálnímu, psychickému či edukačnímu ohrožení, a to jak pro jedince, tak i pro společnost kolem něj.

Pod pojmem rizikové chování dále mohou být zařazené další dva okruhy. Prvním z nich jsou poruchy spojené se syndromem týraného a zanedbávaného dítěte a druhým jsou poruchy příjmu potravy.

Negativní působení sekt je soubor psychických, ekonomických a sociálních důsledků. „Sektou v tomto pojetí rozumíme určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí“ (Hutyrová, Růžička, Spěváček, 2013, s. 62). Sekta mimo jiné zasahuje do soukromí cizích osob. Lidé v ní jsou sociálně izolovaní a manipulováni.

Autoři Hutyrová, Růžička a Spěváček (2013, s. 62) uvádí, že „za sexuálně rizikové chování považujeme soubor behaviorálních projevů doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících prokazatelný nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik.“ Tyto projevy se však mohou také kombinovat s jiným rizikovým chováním.

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte popisuje situaci, kdy je dítěti úmyslně ubližováno. Z důvodu nepříznivých příznaků v rodině a zejména ve vývoji dítěte.

### **2.3. Problémové chování**

Problémové chování znamená, že se člověk chová rizikově, a to mnoha různých oblastech. Je to propojenost jednotlivých projevů rizikového chování, z čehož takové problémové chování vyplývá (Valenta, 2014, s. 132).

Takové chování nerespektuje společenské normy a nedokáže udržovat sociální prvky, také se mohou vyskytovat prvky agrese. Dále tento pojem můžeme charakterizovat jako nevhodné chování ve školním věku.

Jedinec, jehož chování je problémové, obtěžuje a ruší okolí svými opakovatelnými projevy, které se však svou intenzitou nevyrovnávají poruchám chování.

Autoři Hutyrová, Růžička a Spěváček (2013, s. 64) uvádí, že „mezi typy problémového chování patří:

- nadměrné upoutávání pozornosti,
- negativismus,
- lhaní,
- krádeže,
- čachrování,
- útěky,
- toulání,
- projevy fyzické a verbální agrese.“

## 2.4. Prevence

Prevenci lze provádět v mnoha formách. Mezi nejpoužívanější patří výchovná, vzdělávací, zdravotní či sociální intervence. Takové činnosti vedou k předcházení rizikového chování nebo také k zamezení dalšího rozvinutí takového problému. Světová zdravotnická organizace rozděluje prevenci do tří kategorií, a to mezi primární, sekundární a terciální.

Primární prevence má za úkol podporovat zdraví jedince, aby zvládl co nejbezpečněji cestu v hledání vlastní identity. Za biologický předpoklad se pokládá starost o fyzické zdraví, výživu a také prevence úrazů a včasná léčba.

Sekundární prevence je zaměřena na osoby, které již mají zkušenosti s užíváním drog či s jinou poruchou chování. Snaží se o předcházení takového vzniku, rozvoje a také přetrvávání takového problému.

Terciální prevence se zabývá osobami, kteří mají dlouhodobé a vážné problémy, které vznikly například z užívání drog. Patří sem mimo jiné doléčování či sociální rehabilitace.

Dále existuje všeobecná, selektivní či indikovaná prevence. Všeobecná prevence se zaměřuje na celou společnost určené lokality. Cílem je působit preventivně na všechny, ale tedy zejména na mladou generaci z důvodu možnosti užívání návykových látek. Selektivní prevence působí na určitou populaci, která je značně ohrožená v užívání například drog. Tento typ se používá zejména u jedinců, kteří mají problémy v chování. Indikovaná prevence se zaměřuje na osoby, u kterých je rozvoj užívání návykových látek velice pravděpodobný. Při poskytování takové prevence se u uživatelů zkoumá zejména míra rizika (Polínek, 2015, s. 13-14).

Preventivní programy rizikového chování jsou vytvářeny pro širokou oblast uživatelů. Avšak každý tento program se liší v cílové skupině, pro kterou je tento program určen. Primární prevence se může zaměřovat například na obecnou populaci, rodiny a partnery uživatelů, rizikové skupiny, pravidelné uživatele, závislé uživatele či na problémové uživatele. Další

skupinou mohou být také experimentátoři, kteří pouze drogy zkouší a však nepravidelně se střídáním různých druhů. Program musí dodržovat pravidla a respektovat práva cílové skupiny, musí zajišťovat všechny požadavky a také musí být stanoven cíl, kterého se má pomocí tohoto programu dosáhnout. V závěru se hodnotí mimo jiné efektivita a kvalita programu.

Vzhledem k tomu, že není v ničích silách zabránit, aby se rizikové chování nevyskytovalo v celé populaci, je důležité se snažit, aby rozvoj takového chování byl posunut do co možno nejvyššího věku a byla minimalizovaná rizika, která jsou s takovým chováním spojena. Snaha o opuštění od rizikového chování a přesunut se k životu bez něj. Pokud následky mohou být vážné je vhodné doporučit a motivovat jedince k návštěvě specializované léčebné nebo poradenské pomoci.

### 3. Výchovný ústav

Výchovný ústav je zařízení, které je určeno jedincům, jež spáchali závažný trestný čin a soud v občanskoprávním či trestním řízení rozhodl o uložení ochranné výchovy. Dále jedincům, kterým byla nařízena ústavní výchova. Ústavní výchova je nařízena v případech, kdy je ohrožena nebo narušena výchova dítěte. Zatímco ochranná výchova se ukládá jedinci, který spáchal trestný čin a uložení takové výchovy je lepší, než kdyby mu byl uložen trest odnětí svobody.

Před pobytém ve výchovném ústavu je jedinec zařazen do diagnostického ústavu, kde pobývá po dobu maximálně osmi týdnů. Jsou mu zde prováděné různé rozbory osobnosti. Je to vstupní zařízení, kterým musí projít každý jedinec, který jde do ústavní péče. Nachází se zde jedinci, jejichž zákonní zástupci či soud požádali o uložení. Také osoby, které ukončily povinnou školní docházku se záměrem diagnostického vyšetření z důvodu výchovných problémů. Osoby, které dovršili patnáct let věku života, jsou zařazovány do diagnostického ústavu pro mládež.

Výchovný ústav pro mladistvé je určen pouze pro jedince ve věku od patnácti do osmnácti let, kteří mají nařízenou ústavní či ochranou výchovnou péči z důvodu problémového či rizikového chování. V omezených případech mohou ve výchovných ústavech pobývat i nezletilé matky, které mají nařízenou ústavní či uloženou ochrannou výchovu se svými dětmi. Dále zde mohou být přijaté děti, které vyžadují výchovně-léčebnou péči. Mohou zde s výjimkou pobývat i osoby staří deseti let, avšak po dovršení devatenáctého roku života již zde jedinci být zařazení nemohou. Jedinci mladší patnácti let zde jsou přijímáni, pokud se v jejich chování projevují tak závažné poruchy, kvůli nimž nemohou být uloženy do dětského domova se školou.

Organizační jednotkou je zde výchovná skupina, která je tvořena jedinci různého věku i odlišného pohlaví. Tyto skupiny mají okolo pěti až osmi členů, kteří jsou rozřazeni podle mentální úrovně, zdravotního stavu a podle míry obtížnosti výchovného působení. V každém výchovném ústavu se může nacházet dvě až šest takových skupin.

Ústav se rozděluje také podle určitých specifik, existuje např. specializovaná zařízení pro děti s extrémními poruchami chování, specializované zařízení s výchovně léčebným režimem či specializované zařízení pro matky s dětmi. Aktivity, které se zde provozují je v základu příprava na budoucí povolání. Součástí výchovného ústavu je základní, speciální či střední škola (Pipeková, 2006, s. 204).

Jak již bylo výše zmíněno, výchovný ústav pro mládež nezajišťuje pouze převýchovu, ale také přípravu na budoucí povolání. Mladiství se mohou také v zařízení vzdělávat a to podle svého dosud ukončeného vzdělání. Nemohou si však vybrat obor, který by chtěli studovat, ten je vybrán na základě komplexního vyšetření v diagnostickém ústavu. Také ovšem záleží na tom, ve kterém zařízení se nachází, jaké obory jsou k dispozici a ve kterém z nich jsou volná místa. Jsou zde zejména dvouleté či jednoleté obory. Mladistvý může ve výchovném ústavu pobývat do svých osmnácti let, tedy do dovršení své zletilosti, nerozhodne-li soud jinak.

Pod pojmem výchovný ústav spadá i mnoho dalších zařízení, které se dělí na výchovný ústav pro mládež, výchovný ústav pro mládež se zvýšenou výchovnou péčí, výchovný ústav pro mládež s ochranným režimem, výchovný ústav pro mládež s výchovně léčebným režimem, výchovný ústav pro děti a mládež a v poslední řadě výchovný ústav pro nezletilé matky.

Výchovný ústav pro mládež se zvýšenou výchovnou péčí má stejná pravidla jako ostatní VÚ, jen s tím rozdílem, že jsou zde mladiství, kteří mají závažnější výchovné problémy a z diagnostiky také vyplývá, že jsou velmi mravně narušeni. Dále zde jsou umísťováni jedinci z výchovného ústavu pro mládež, jejichž převýchova tam nebyla úspěšná. Výchovný ústav pro mládež s ochranným režimem je určen jedincům, u kterých se projevuje výrazně antisociální chování a časté útěky. Výchovné skupiny mají nižší počet osob, a to okolo deseti jedinců. Mladiství, kteří mají poruchy chování a zároveň také další přidruženou vadu či omezení, které vyžadují specifickou pomoc a mají nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovu, jsou ubytováni ve výchovném ústavu pro mládež s výchovně léčebným režimem. Maximální počet mladistvých v jedné skupině je však opět nižší to až na osm osob kvůli výrazně specifickému přístupu.

Jak již bylo výše zmíněné, do výchovného ústavu mohou být také zařazeni jedinci mladší patnácti let. Tento ústav se nazývá VÚ pro děti a mládež, který může být mnohdy složitější v tom, že starší jedinci mohou ovlivňovat ty mladší. Dále také ve VÚ mohou pobývat nezletilé matky, co bylo mimo jiné také zmíněno výše. Mohou zde ovšem pobývat pouze dívky mladší osmnácti let, kterým byla nařízena ústavní nebo uložena ochranná výchova, se svými dětmi. Výchovný ústav se v tomto případě snaží nejen o převýchovu, ale také o přijetí role matky, přijetí rodičovské zodpovědnosti, tedy zodpovědnost zejména za své dítě. Dále to zde funguje jako v ostatních zařízeních.

Výchovný ústav se řídí zejména podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Dle kterého se mimo jiné řídí také diagnostický ústav, dětský domov či dětský domov se školou.

## 4. Volný čas

Volný čas je nesmírně cennou a zároveň nezbytnou součástí života člověka. „Každý z nás jej má spojený s jinými asociacemi, ale jistě se shodneme na tom, že jsou to asociace většinou pozitivní a příjemné“ (Vyhnálková, 2013, s. 8).

Volný čas se nedá přesně definovat, je to chvíle, kdy máme splněné všechny povinnosti ať už pracovní či společenské, a můžeme se chovat svobodně, na nic se nemusíme ohlížet a ničím se omezovat. Také tento čas můžeme označovat jako čas po práci, který je však v každé kultuře odlišný a záleží na individualitě každého jedince.

V dnešní době je velké množství zájmových aktivit, které může každý vykonávat, než bylo dříve. Mimo jiné cestování a poznávání jiné kultury a míst může být jedním ze způsobů trávení volného času. V dnešní době mnoho mladých lidí cestuje do různých částí světa, aby poznali co nejvíce zajímavých lokalit, památek, krás přírody či lidí a měli v budoucnu na co vzpomínat. Takoví cestovatelé si často s sebou vezmou pouze příruční zavazadlo, tedy menší batoh na záda, a vyrazí poznávat různá zákoutí světa. Není to bráno tedy jako dovolená, ale spíše jako koníček, kdy jedinec potřebuje naplnit v sobě touhu po poznání.

Ovšem aby existoval volný čas, musí existovat také protiklad, tudíž práce či nějaké zaměstnání. Pokud takový protiklad není, může se volný čas stát spíše zátěží, trápením než určitou radostí. Například u jedince nezaměstnaného, který nemá od čeho odpočívat a také mu chybí finanční prostředky na aktivity, které by chtěl dělat ve svém volném čase, jež mu dopřávají příjemný pocit. Tento stav může u mnohých lidí vyvolat psychické problémy a celkový negativní dopad na jejich osobnost.

Volný čas má také určité potřeby, které jej naplňují, a to dohromady osm. Německý pedagog Horst Opaschowski uvádí, že mezi takové potřeby patří rekreace, kompenzace, edukace, kontemplace, komunikace, integrace, participace či enkulturace. Dále dle autorky Emílie Kratochvílové volný čas by měl obsahovat určité funkce. Takové funkce jsou zdravotně hygienické, seberealizační, formativně výchovné, socializační nebo také preventivní (Vyhnálková, 2013, s. 12-13).

Volný čas také ovlivňují jak vnitřní, tak vnější činitelé. Vnitřní činitelé vycházejí z charakteristiky osobnosti, zahrnují tedy věk, pohlaví, zdravotní stav nebo fyzické možnosti. Naopak vnější činitelé ti souvisí s prostředím, ve kterém žijeme, tedy obsahují rodinu, masmédiá, vrstevníky či místo, kde bydlíme. Zejména tedy věk hraje hlavní roli ve volném čase. Co se týče předškolního období, dítě má velké množství volného času, které mu určuje rodič. Ten mu plánuje celý den včetně volného času, tedy určuje mu, čemu se bude věnovat a

čemu naopak ne. Postupem času od školního věku až po stáří se již objevuje polarita k volnému času tedy určité povinnosti a později práce. Dítě se naučí, že po škole a po splnění všech školních a jiných povinností, přijde na řadu volný čas, kdy si může dělat, co chce a nemá již žádné povinnosti, může odpočívat či relaxovat u aktivity nebo činnosti, která jej baví a naplňuje. Dospělý člověk to má s volným časem těžší, ale zároveň podobné jako dítě ve školním věku. Také ví, že když přijde z práce a udělá si všechny pracovní povinnosti, může si oddychnout a věnovat se svému koníčku. Ovšem ještě přichází na řadu povinnosti, které patří k dospělému životu. Tedy zejména starání se o domácnost a rodinu. Někdo to může brát jako druh volného času, kdy u takových činnosti zrelaxuje a odpočine si. Jiní to berou jako určitou povinnost, díky které jim pak nevyjde na volný čas tolik prostoru a musí se v určitých věcech omezovat.

Ovšem rodič by měl svému dítěti pomoci se zorientovat v celé nabídce zájmových kroužků a nechat jej si vybrat, co by pro něj bylo neoptimalnější a v čem by se mohl svobodně projevit. Je zřejmé, že rodič v mnoha případech bude své dítě tlačit k výběru kroužku, který by jej bavil samotného. Jenže právě tyto rodiče by si měli uvědomit, že jejich dítě nemusí bavit to, co je. Že jejich dítě je jiná osobnost a může jej s největší pravděpodobností zajímat něco odlišného než jeho rodiče.

Z hlediska stáří se jedinci opět dostávají do bodu, kdy jejich volný čas převažuje vše, jelikož už nemají zaměstnání a s těžší si tedy hledají polaritu k volnému času. Musí se jej však snažit zkorigovat, aby dospěli k životní pohodě. Právě touto polaritou mohou být chvíle strávené se svými vnoučaty či dětmi, kdy právě tyto starší lidé budou zaměstnání a budou si připadat potřebně. Musí se starat a věnovat se svým blízkým a ve volných chvílích si poté mohou odpočinout, najít si čas na sebe, zregenerovat a připravit se na další setkání či hlídání svých nejbližších a nejmenších příbuzných.

Prvním vzorem trávení volného času pro jedince v jeho životě je rodina. Trávený volný čas dětí s rodinou je velice důležitý, jelikož udržuje vzájemné citové vazby v ní. Trávení volného času také velice ovlivňuje místo bydliště, tedy zejména volnočasové a zájmové instituce či zařízení, které jsou v okolí k dispozici. Ovšem velký rozdíl je mezi trávením volného času na venkově než ve městě. Na venkově děti se spíše přiklánějí k venkovním aktivitám, které mohou dělat kdykoli a kdekoliv. Tedy zejména fotbal je na venkově populární nebo u dívek jízda na koni, kdy je na vesnicích často farma s koňmi. Je však zřejmé, že jedinci ve městě mají větší množství z výběru volnočasových aktivit než jedinci na vesnici. Ve městě mohou děti navštěvovat veliké spektrum zájmových kroužků a institucí. Co se týče nejvíce navštěvovaných zájmových kroužků, tak to jsou jednoznačně sportovní. Dále také dívky navštěvují rády výtvarné či hudebně dramatické kroužky a chlapci kroužky technického rázu.



## Praktická část

### 5. Výzkumné šetření

#### 5.1. Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření bakalářské práci bylo zmapování volného času ve výchovných ústavech po České republice. Zajímaly mě metody tvoření volného času vychovatelů. Čeho se snaží dosáhnout, co se jim daří a co naopak ne. Co dělají, pokud se mladiství, jejich plánů zúčastnit nechtějí. Dále také, co mladistvé ve výchovných ústavech baví dělat a co je zajímavá. V neposlední řadě jsem se zabývala samotnými vychovateli, jejich zkušenostmi, ať už negativními, tak i pozitivními. Mimo jiné také, jak se tito vychovatelé ke své pracovní pozici dostali a zda se v ní cítí komfortně.

Domnívám se, že široká laická veřejnost nemá dostatečnou představivost, jak to ve výchovném ústavu chodí a myslí si, že tam jsou mladiství pouze a jen zavření, jako ve vězení a nikdo si jich nevšimá. Nikdo s nimi netráví volný čas, nikdo se o ně nezajímá a nesnaží se jim zpříjemnit volné chvíle.

Stanovila jsem dílčí cíle, které jsem chtěla během rozhovorů objasnit.

Dílčí cíle:

- Zjistit jaké aktivity používají vychovatelé pro trávení volného času mladistvých.
- Zjistit jakou mají roli vychovatelé ve výchovných ústavech.
- Zjistit zájmy mladistvých ve výchovných ústavech.
- Zjistit pocity vychovatelů ve výchovných ústavech během plnění své pracovní náplně.
- Přiblížit veřejnosti, jak to doopravdy ve výchovných ústavech chodí.
- Zjistit, zda práce vychovatele ve výchovném ústavu je pro každého.

#### 5.2. Výzkumné otázky

Mezi hlavní výzkumné otázky jsem si zvolila následující tři:

- Jakou roli sehrál volný čas v dosavadním osobnostním vývoji mladistvých, se kterými pedagogové pracují?
- Jaké jsou tendence z hlediska trávení volného času u mladistvých ve výchovných ústavech?
- Jak využívají pedagogové potenciálu volného času pro rozvoj osobnosti dospívajících?

Samozřejmě tyto otázky se v průběhu rozhovoru rozvíjely dalšími vedlejšími podotázkami, abych se dozvěděla více o trávení volného času mladistvých ve výchovných ústavech a jejich zájmech. Zároveň také více o vychovatelích, kteří mají na tento čas velký vliv.

### **5.3. Druh výzkumu a metoda**

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala kvalitativní výzkum. Je to tedy výzkum, kdy si na začátku výzkumník zvolí určité téma a výzkumné otázky. Otázky dále mohou být doplňovány i během výzkumu, díky tomu se kvalitativní výzkum někdy nazývá pružný výzkum. V průběhu vznikají různé hypotézy a výzkumné otázky. Výzkumník hledá informace, které jsou potřebné k zodpovězení na výzkumné otázky a provádí deduktivní a induktivní závěry. Respondenty si výzkumník vybírá sám podle sebe, podle svých úvah (Hendl, 2005).

### **5.4. Výběr respondentů**

Respondenti, kteří mi poskytli rozhovor, byli vychovatelé ze čtyř výchovných ústavů po ČR. Někteří mají delší, jiní zase kratší zkušenosti na takové pracovní pozici. Ovšem ne všichni mají jak na výchovný ústav, tak na pracovní pozici stejný názor.

Respondenty jsem se snažila vybírat různě a s různými zkušenosti. Někteří pracovali ve více výchovných ústavech, a tudíž mají mezi čím porovnávat a popisují své zásadní vzpomínky, myšlenky a zkušenosti, které jim přijdou důležité. Jiní zase mají kratší zkušenost na pozici vychovatele, ale za to více intenzivnější.

### **5.5. Způsob získání informací**

Vytvořila jsem si otázky, na základě výzkumných otázek, které mi pomohli více podrobněji odpovědět na mé dotazy. Tyto otázky byly srozumitelné, každý respondent jim porozuměl a snadno na ně odpověděl. Otázek bylo dohromady dvacet pět, avšak u nějakých respondentů jsem se doptávala více, u jiných jsem zase některé otázky vypustila, pokud na ně odpověděli u předchozích otázek.

Za některými respondenty jsem dojížděla osobně a s jinými jsem se spojila skrze mobilní telefon. Záleželo, jak to danému respondentu vyhovovalo více a kolik volného času si mohl na mě udělat. Celkově rozhovor nebyl nijak dlouhý, trval cca patnáct minut. Ovšem velice záleželo na stylu odpovědí od respondentů. Někteří se rozpovídali a nedali se zastavit a jiní zase odpovídali velice stručně.

## 6. Výsledky šetření

Sběr dat do této bakalářské práce proběhl kvalitativní formou pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Proběhl s vychovateli ze čtyř výchovných ústavů, jak bylo zmíněné již výše. Díky získaným datům jsem zpracovala následujících pět tabulek, kde budou znázorněna hlavní témata, která byla v rozhovorech zmiňována.

Tabulka 1: Rámcová analýza – rozhovory – Pracovní pozice jako taková

Pracovní pozice jako taková						
Podtémata:		V 1	V 2	V 3	V 4	V 5
Rozhodnutí pracovat na takové pracovní pozici.		Přišla pracovní nabídka. Ředitel byl spoluhrač, tak mi o tom něco řekl.	Pracovala jsem jako vychovatel v DD a potom dostala nabídku do VÚ.	Doporučení od spolužáka, jehož matka tam pracovala.	Předchozí práce mě nenaplňovala. A díky studiu SOPP a rodině jsem zde začal pracovat.	Před více než 10 lety, i přes to že jsem v takové sféře nikoho neznala.
Doporučení budoucím vychovatelům ve VÚ.		At' si o tom víc zjistí a drží si odstup.	Pořádně si zjistit, co to obnáší, setkat se s těmi, kdo tam byl. Jít tam jen na zkoušku na den.	Méně mluv a více naslouchej. Pomáhej, „léčíš“ mladé lidi s hlubokými šrámy.	Nemít od dětí očekávání, obrnit se trpělivostí a zachovat chladnou hlavu.	Nebrat si osobně urážky od dětí, nenechat se odradit a nebát se požádat o pomoc.

Analýza tabulky č. 1 ukazuje na to, jak se vychovatelé dostali k pracovní pozici vychovatele a jaké o ní měli vůbec informace. Zda o takové pozici dlouho snili, nebo ji chtěli pouze vyzkoušet. Mnoho respondentů odpovědělo na tuto otázku, že dostali pouze pracovní nabídku, a tak se o ni ucházeli. Jeden z respondentů měl vzor v rodinných příslušnících, a tak v takovém oboru chtěl začít také pracovat. Jde vidět, že respondenti šli spíše na pracovní pozici, jelikož potřebovali práci tudíž pravidelný finanční příjem, než že by si tuto pracovní pozici dříve vysnili a chtěli zde pracovat.

Dále také na otázku, co by vzkázali budoucím vychovatelům se skoro všichni shodli. Většina z nich odpověděla, že nemůžete ze začátku nikomu věřit, musíte si držet odstup a být trpěliví. Jeden respondent také poradit, že by bylo velice výhodné si zkusit takovou pracovní pozici jen na „zkoušku“. Tedy dojít třeba pouze na jedno odpoledne, aby zájemce o takovou pracovní pozici jen viděl, jak to ve VÚ vůbec probíhá, funguje a udělal si na takovou pozici svůj vlastní názor.

Tabulka č. 2: Rámcová analýza – rozhovory – Emoce a význam ve své pracovní náplni

Emoce a význam ve své pracovní náplni					
Podtéma:	V 1	V 2	V 3	V 4	V 5
Emoce během plnění své práce.	Vychovatel nemá vůbec žádnou pravomoci. Všechno je na straně dětí. Práva jsou nadsazená.	Cítím se na všechno sama, bez podpory vedení a systému.	Obavy, zdali se jim moje aktivity budou líbit a potěšení, že něco dokázali a udělali.	Záleží na aktuální atmosféře a množství povinnosti (pocit – zmaru, frustrace, nahněvanosti, klidu, hrdosti či pohody).	Někdy pohodu, radost, nadšení, důvěru a jindy bezmoc, strach, vztek a lítost.
Co pro Vás tato práce znamená?	Zkušenost. Chtěl bych o tom napsat knihu, kdyby mi to někdo vydal.	Obrovskou psychickou zátěž.	Role „laskavého člověka“, který poskytne klid, bezpečí, rodinné „teplo“ a důvěru.	Pocit jistoty, pravidelného příjmu, a to vše za práci, která mě baví a kterou mám rád.	Je to práce, co má smysl, i když to tak na první pohled nemusí vypadat.

V podtématech tabulky č. 2 jsem se zaměřila na to, jak se vychovatelé cítí během plnění své práce, jaké emoce v nich probíhají a co vlastně tato práce pro ně znamená. Ve všech z respondentů probíhá směs emocí během plnění jejich práce. Mnohdy záleží, jaká je atmosféra v daný den, danou situaci a kolik povinností se nakupí. Někdy je špatný den, všechno se kazí a jindy zase je dobrý den a hodně věcí vychází podle představy. Ovšem jedna vychovatelka vypověděla, že se cítí při plnění své pracovní náplně velice osaměle a bez jakékoliv podpory. V prvním rozhovoru jsem se také dozvěděla, že práva mladistvých jsou velice nadsazená a že vychovatel nemá žádné pravomoci.

V druhé otázce jsem se dozvěděla, že pro každého respondenta tato práce znamená něco jiného. Pro někoho je to pozitivní povolání ve smyslu, že to pro něj znamená poslání. Dále to pro ně má smysl, kdy mladistvým mohou poskytnout důvěru, bezpečí a klid a opravdu je tato práce baví a naplňuje. Naopak pro jiné tato práce znamená obrovskou psychickou zátěž a trápení, které jim mnoho lidí až nemůže uvěřit. Jeden z respondentů vypověděl, že by chtěl napsat knihu o VÚ, kde by popsal, jak to tam chodí, funguje, co se tam opravdu děje a co ne. Jenže podle jeho slov by jeho myšlenky a pravdu nikdo nevydal. Bylo by to prý moc odvážné a negativní. Jelikož on sám si tam zažil ne moc pěkné chvíle, a právě tyto chvíle by také v knize zmínil. Byla by to opravdu zajímavá kniha, kterou by si dle mě hodně lidí chtělo přečíst, ale zároveň také hodně zájemců o takové pracovní místo by to mohlo odradit.

Tabulka č. 3: Rámcová analýza – rozhovory – Změna názoru na pozici vychovatele ve VÚ

Změna názoru na pozici vychovatele ve VÚ						
Podtéma:		V 1	V 2	V 3	V 4	V 5
Změna pohledu na tuto pracovní pozici během času.		Je vše odlišné, než jak se to prezentuje venku.	Hodně a ve všem. Hodně věcem jsem nechápala.	Žádná nenastala.	Musím snižovat své nároky.	Žádná nenastala.
Řekl/a jste si někdy, že odcházíte?		Ano, když mě napadl klient.	Zejména u hádky s paní učitelkou.	Ano, když byl nějaký špatný den, ale to se zlepšilo hned dnem následujícím.	Ano, když se nakupí hodně povinností naráz.	Ano, přišlo mi ze začátku, že je obtížné se s dětmi domluvit. Dělalí nově příchozím naschvály.

Analýza tabulky č. 3 ukazuje na to, jak se pohled vychovatelů na jejich pracovní pozici změnil po dobu jejich praxe. U více jak poloviny z nich se změnil, a to spíše negativně. Buď musejí snižovat nároky, které mají na mladistvé během volného času, nebo postupem času přestali chápat systém zařízení a přijde jim, že se venku prezentuje něco jiného, než jak to doopravdy chodí. U jiných se však pohled na tuto pracovní pozici nezměnil a stále mají stejný názor jako před nástupem na toto místo. Možná je to tím, že jeden z nich je na této pozici krátce a teprve tato změna nastane. Může to také být tím, že je ve VÚ, který je opravdu dobrý a zaměstnanci zde mají dobrý kolektiv, nebo samotní mladiství se dokáží ovládat vůči vychovatelům. Ovšem druhý vychovatel na této pracovní pozici je poněkud delší dobu a stále má stejný názor jako během jeho nástupu. Může to být ovšem tím, že tento respondent je opravdu milým a přívětivým člověkem, ke kterému mnoho mladistvých přilne, otevře se mu a nechtějí mu dělat naschvály. Jelikož poznají, že je to opravdu dobrý člověk, který jim může na jejich cestě pomoci a dát jim opravdu cenné rady.

Dále také během rozhovoru o možném odchodu z pracovní pozice jsem zjistila, že každý o takové možnosti uvažoval. U některých to byl pouze okamžik, kdy nebyl povedený den, u jiných to zapříčinila velice nepříjemná situace např. napadení klientem. Je pravděpodobné, že myšlenky o odchodu z pracovní pozice měl každý ze začátku pracovního poměru, kdy možná hodně ze situací, se kterými se setkal, nečekal. Také mladiství jim dělali často naschvály a zkoušeli, co nově příchozí vychovatelé vydrží, zvládnou a co si k nim mohou nebo nemohou dovolit. To ovšem čeká každého nově příchozího vychovatele, a to nejen ve VÚ, ale i na mnoha jiných pracovních místech zejména s dětmi nebo mladistvými. Musí si nově přechozího ozkoušet a zjistit, co je zač, jak se bude k nim chovat, co po nich bude chtít a jak moc jej budou muset poslouchat.

Tabulka č. 4: Rámcová analýza – rozhovory – Zkušenosti ve výchovných ústavech

Zkušenosti ve výchovných ústavech						
Podtéma:		V 1	V 2	V 3	V 4	V 5
Nejlepší zkušenost		Když jsme vyhráli nějaký ligový turnaj v kopané.	Že si mě tam váží. Dokonce jeden klient, se ke mně jednou důvěrněji naklonil a řekl mi: „Paní, vy jste naša!“	Když mi 18-letý kluk při odchodu z ústavu poděkoval, že nikdo pro něj neudělal v životě tolik co já.	Je jich spousta. Zejména když se děti chovají férově (např. zastanou se slabšího, nabídnou pomoc apod.)	Ocenění od kolegů.
Nejhorší zkušenost		Napadení klientem. Odpovědi od klientů během napadení: „Nám je to jedno, ať vás třeba zabije.“	Vyhoření kolegové a vedení.	Fyzické i psychické násilí, šikana mezi hochy.	Když mi drogově závislá holka vyskočila z jedoucího auta.	Když málem došlo k tragické události.

Hlavním tématem této tabulky jsou zkušenosti, a to jak ty pozitivní, tak i ty negativní. Všichni respondenti odpověděli, že jejich nejlepší zkušenosti vyplývají z ocenění a úspěchů mezi kolegy i s mladistvými. Šlo poznat, že čím déle vychovatelé byli na své pracovní pozici, tím více pozitivních zkušeností měli a také byli na své pracovní pozici více spokojeni. Například když jednomu z respondentů kluk při odchodu poděkoval za jeho postoj k němu, co pro něj v životě udělal, což muselo opravdu respondenta chytout u srdce. Toto slyšet, tak víte a potvrdíte si, že svoji práci děláte opravdu dobře a má to smysl se snažit a pracovat na této pozici. Také když Vám mladiství řekne, že mezi ně patříte, že jste tam zapadla, tak si utvrdíte, že jste si dokázala získat jejich důvěru a mnohdy, i přes ne moc lehké začátky, se prodírat mělo cenu. Mělo cenu všechny možné neúspěchy přetrpět a počkat si na vysněné docenění.

V rámci nejhorších zkušeností se vychovatelé v mnoha případech setkali s napadením fyzickým i psychickým. A to jak mezi mladistvými samotnými, tak i na účet vychovatele. Toto musí být opravdu nepříjemná zkušenost, když přijdete do práce a během její plnění Vás začne mladistvý fyzicky napadat a Vy nemůžete udělat skoro nic. V takové situaci se nikdo ocitnout nechce. Také jeden respondent vypověděl, že nejhorší zkušenost byla, když ostatní kolegové byli vyhoření, což musí být opravdu těžká a obtížná situace pracovat v takovém kolektivu, kde se nikomu nic nechce a nikdo o nic nemá zájem. To jste opravdu na vše sama a nikdo Vám s ničím nepomůže. Jednomu z respondentů se stala však jedna z nejhorších možných zážitků, a to když jel pro mladistvou a ta mu cestou zpátky vyskočila z auta, myslím si, že v tom okamžiku musel být naprosto v šoku, jelikož nevíte, co se stalo a jaké budou následky.

Tabulka č. 5: Rámcová analýza – rozhovory – Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity					
Podtéma:	V 1	V 2	V 3	V 4	V 5
Nejlepší způsob trávení volného času.	Pohyb – sportovní nebo pracovní.	Jakoukoliv činnosti, co mladistvé baví.	Věnovat se něčemu, co je baví, co je zajímavé, co jim dělá potěšení.	Aktivní trávení volného času, kde děti mohou vybit svoji přebytečnou energii, má to pro ně terapeutický účinek.	Kdy děti vybijí negativní energii, odpočinou si, zapomenou na trápení.
Smysl a cíl volnočasových aktivit.	Aby se unavili.	Aby oni byli spokojeni, aby se něco naučili a aby si to odnesli do příštích dnů.	Aby se cítili v pohodě, aby se zasmáli, aby se něčemu naučili.	Dát vhodný příklad a ukázat způsoby kvalitního trávení volného času a zamezit závadovému chování. Prevence proti agresivním a suicidálnímu projevům.	Aby to bylo smysluplné trávení volného času.
Jaké druhy aktivit.	Sportovní – kopaná, nohejbal.	Např. vyřezávání v dílně, skládání z papíru, procházky.	Společné procházky do města a okolí, sportovní zápasy, práce v dílnách, malování, povídání, společné hry, práce na PC apod.	Nejčastěji sportovní aktivity (volejbal, fotbal, cyklovýlety a pěší turistika). Dále – sběr listí, sečení trávy, natírání, kompostování, práce se dřevem, vaření a pečení.	Sport, ruční práce, zábavné aktivity, turistika, četba, hudba, ale i nácvik samostatnosti, sebeobslužnosti, udržování pořádku atd.
Výběr aktivit podle čeho.	Podle situace, ale hlavně sport.	Podle zájmů klientů.	Upřednostňují sportovní aktivity. Podle nálady kluků.	Podle aktuální nálady a podle přání dětí, vždy jde o určitý konsenzus.	Dáváme dětem na výběr, ptáme se, jakou mají představu o trávení volného času.
Rozvoj x regenerace	Pohyb a pak regenerace.	Potřebovali by na tu regeneraci a potom když by byli zregenerovaní, tak na ten rozvoj.	Obojí je důležité. Např. čtením časopisů si odpočinou a současně získají nový poznatek stejně tak sledováním aktuálního dění v TV nebo PC.	Já osobně se zaměřuji spíše na rozvoj, ale samozřejmě mají prostor i k regeneraci.	To je různé, někdy po náročném dni je spíše relaxace, alespoň 1–2 dny v týdnu. Když je víkend, tak zařazujeme náročnější pohybové aktivity.
Když se nechce někdo účastnit.	Všichni moji mladiství chtěli jít do sportu.	Musela jsem mít náhradní plán a to vždycky.	Přemyslím, proč k tomu došlo, co to ovlivnilo. Snažím se vymyslet náhradní aktivitu.	Pravidelnost je dobrá k zamezení neúčasti na aktivitách. Pokud se nechce moji aktivity účastnit – role diváka, možnost vybrat si z nabídky kolegů.	Navrhu několik možností a mají možnost výběru, pokud se nedohodnou, určím sama.

Data v tabulce č. 5 vypovídají o volnočasových aktivitách ve VÚ. Co se týče nejlepšího způsobu trávení volného času, tak mnoho z respondentů vypovědělo, že je nejdůležitější, aby to mladistvé bavilo, zajímalo a aby vybili svoji přebytečnou energii. Dále se snaží, aby se mladiství během aktivit unavili, zasmáli a pobavili se. Ovšem co především by se mohli či měli mladiství během volného času, tak to také naučit něčemu novému, něčemu, co by mohli v životě využít a co jim bude užitečné, či prospěšné. Také se snaží díky těmto aktivitám předcházet agresivním a suicidálním chováním. Snaží se o prevenci, která těmto jednáním by mohla předcházet.

Hodně z respondentů lne ke sportu, a to i kvůli tomu, že oni sami jsou sportovně založeni. Díky tomu jsou zde také pravidelné tréninky různých sportů, se kterými se jezdí na turnaje s jinými družstvy. V mnoha VÚ jsou také různé kroužky např. vaření, volejbal či pečení. Ostatní se snaží zabavit mladistvé s malováním, povídáním či pomocí společenských her.

Výběr aktivit, které budou dělat vychovatelé s mladistvými, se vymýšlí podle aktuální situace a naladění ve VÚ. Důležité je, jak se všichni cítí, jak je náročný den a co je baví. Jeden z respondentů také vypověděl, že mladistvým dává na výběr z několika aktivit. Skupina si vybere podle toho, co by se jim nejvíce aktuálně líbilo. Také je velice důležitá regenerace i rozvoj, což odpověděli všichni respondenti. Z mnoha činností i vychází jak rozvoj, tak i regenerace, například při čtení knihy nebo sledováním zajímavého aktuálního dění v TV.

Když se nechtějí mladiství účastnit aktivit, které vychovatelé vymyslí, je důležité, aby byla také v záloze alternativa. Jeden z respondentů se opravdu zabýval, proč se mladiství, jeho aktivit účastnit nechtějí. Zkoumá to a snaží se takovým věcem do budoucna předejít. Další dává mladistvým na výběr z aktivit, kterých by se chtěli oni sami zúčastnit a které by je aktuální den bavili. Jiný zase vypověděl, že mladistvým dává pravidelnost. Tudíž vědí, jaký program je kdy čeká a mohou se na to připravit. Každý den je čeká různá činnost, tudíž jiný druh aktivity, které se opakují. Dále se všichni shodli na tom, že mladistvé k aktivitám nenutí, snaží se s nimi dojít k nějakému řešení, co budou tedy vytvářet, dělat. Pokud však někdo nemá daný den opravdu náladu na aktivitu, může být pouze v roli diváka, aby se aspoň nějak zapojil a nestál jen někde nečinně. Je ovšem opravdu těžké najít jednu aktivitu, se kterou se všem zavděčíte, jelikož každý může být daný den naladěný jinak a chtít dělat něco jiného. Tedy jak vypověděl jeden z respondentů, dá mladistvým i na výběr, že pokud se jim nebude líbit aktivita, kterou právě budou dělat, může se přidat do jiné skupiny k jinému vychovateli, jestli se mu líbí právě ta aktivita, které oni se budou účastnit.



## 7. Diskuse

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z důvodu jak negativních odezev laického okolí na výchovné ústavy, tak i z mojí zvědavosti, jak to doopravdy v takových zařízeních chodí. V poslední době se velké množství mladistvých ocitá ve výchovných ústavech, hodně z nich je i z mého okolí. Také mnoho lidí neznalí v tomto odvětví si myslí, že výchovný ústav je pouze a jen vězení, kde se s mladistvými nic neděje a neprovádí se tam žádná náprava. A právě tyto hypotézy jsem se pokoušela vyvrátit v mé bakalářské práci.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak tráví mladiství volný čas ve výchovných ústavech a jak jim tento čas vytváří vychovatelé. Dále čeho se snaží vychovatelé dosáhnout během utváření aktivit pro mladistvé, čeho se mladiství účastnit chtějí a čeho naopak ne. V praktické části jsem zvolila kvalitativní výzkum, kdy jsem sestavila polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory jsem provedla s pěti vychovateli z výchovných ústavů po České republice. Všichni respondenti podepsali informovaný souhlas s rozhovorem a také že mohu použít jejich odpovědi. Seznámila jsem je v mém výzkumem a také ubezpečila, že se jejich odpovědi budou v mé bakalářské práci objevovat pod anonymním respondentem, tady že jejich jméno nebude nikde uváděno. V rozhovorech dostali někteří vychovatele méně a někteří více otázek, záleželo, jak moc se u každé otázky rozpovídali a jestli mi zároveň nezodpověděli na více otázek najednou.

Většina vychovatelů odpověděla, že ve výchovném ústavu mají pravidelné tréninky v nějakém sportu, kdy tým, který trénuje, jezdí na pravidelné turnaje. Tam poté soutěží s ostatními družstvy. Myslím si, že naučit mladistvé k cílevědomosti a vést jejich volný čas správným směrem, kdy se jim může ukázat, že mohou dosáhnout vyššího cíle, jen se musí snažit a být trpěliví, je ta nejvíce vhodná cesta.

Při mém šetření jsem zjišťovala rozdíly ve trávení a vytváření volného času ve výchovných ústavech. Vypozorovala jsem, že každý ústav se zaměřuje na sport. Jelikož se snaží mladistvé unavit a snaží se, aby svoji přebytečnou energii soustředili do něčeho užitečného. Dalším důvodem je snaha učit mladistvé k cílevědomosti a ukázat jim, že mohou být v něčem smysluplném úspěšní. Dále jsem vypozorovala, že je dobré navštěvovat s mladistvými různé výstavy nebo akce ohledně řemesel nebo jiných pracovních pozic, které by mladiství mohli po dokončení školy nebo po odejití z výchovného ústavu vykonávat. Jelikož, jak jsem zjistila v jednom z rozhovorů, mladiství si dokázali vyrobit něco sami například u řezbáře, (viz rozhovoru č. 1). Poté byli velice nadšeni, když si odnášeli s sebou vlastnoručně zhotovený výrobek. Byli na sebe hlavně pyšní a také vychovatelé na ně byli velice hrdí. Co se týče vychovatelů z hlediska této pracovní pozice, tak každý z nich přišel k takové pracovní nabídce

jiným způsobem. Avšak mnoha z nich začala pracovat jako vychovatel ve výchovném ústavu z důvodu, že potřebovali někde pracovat a toto jim přišlo jako to správné řešení. Dále se všichni vychovatelé shodli na tom, že nejlepší je si při příchodu do výchovného ústavu nepřipustit mladistvé ihned k tělu. Měl by se od nich držet zdravý odstup a nevěřit jim úplně vše a nenechat se nimi úplně pohltit. Samozřejmě postupem času si zjistíte, jak to tam chodí, komu můžete věřit a kdo si tak trochu vymýšlí, ale to zjistíte až po nějaké době.

U rozhovoru č. 1 jsem pociťovala, že vychovatel tuto práci nevykonával s radostí. Naopak byl na takové pracovní pozici pouze a jen z finančních důvodů, aby uživil rodinu. Vedl mladistvé pouze ke sportu, což je z jedné stránky dobře, ale z druhé mi přišlo, že se je jen snažil unavit, aby od nich měl klid. Nezajímal se, co je baví, co by chtěli dělat či jestli by pro ně nebyla vhodnější nějaká jiná aktivita z hlediska rozvoje osobnosti. Dále šlo poznat, že k takové pozici má lehký odpor a mladistvými trochu opovrhuje. Je to možná také tím, že zažil opravdu špatné chvíle v prvním výchovném ústavu, kde pracoval. Možná také tato pracovní pozice není úplně pro něj vhodná a lépe by se uplatnil na jiné. Jelikož má opravdu negativní pohled na mladistvé, výchovný ústav i na pracovní pozici jako takovou. Z rozhovoru č. 2 šlo poznat, že vychovatelka byla z této pracovní pozice velice zklamaná a zničená. Myslím si, že její psychika nebyla moc připravena na takové zaměstnání. Během rozhovoru jsem pochopila, že si myslela, že tato pracovní pozice bude úplně stejná jako ta v dětském domově, kde pracovala dříve. Jenže tomu tak není a nikdy nebude. I přes to, že se tato pracovní pozice nazývá stejně, pracujete se zde s úplně jinými lidmi. Sice to tam jakžtakž zvládla, jelikož byly i světlé chvíle, ale i přes ty cítila neustále velkou psychickou zátěž a necítila se komfortně. Rozhovor č. 3 byl velice příjemný a milý. Šlo poznat, že vychovatel je na správném místě a že se na tuto pracovní pozici hodí. Tak milého a laskavého člověka málo kdy vidíte. Také mladiství to poznali a měli ho rádi za jeho přístup k nim. Hodně z nich s ním zůstalo v kontaktu a rádi jej opět vidí a děkují mu za jeho milé a vstřícné chování během jejich pobytu ve výchovném ústavu. Stejně tak rozhovor č. 5 byl velice příjemný. Líbilo se mi, jak vychovatelka společně s mladistvými vymýšlela volnočasové aktivity a celkově je vedla k praktickým věcem. Učila je k pořádku, čistotě a soběstačnosti. Myslím si, že právě tyto věci mladiství nejvíce ocení ve svém budoucím životě. Možná to bude tím, že na této pracovní pozici je již deset let a ví, jak s mladistvými v takovém zařízení pracovat a jak se k nim chovat.

Dle mě by se ve výchovných ústavech měli snažit probudit v mladistvých cílevědomost a trpělivost. Také by je měli naučit pravidelnosti (viz rozhovoru č. 4), jelikož si myslím, že mít stanovený určitý řád a pravidla může vést k velkým úspěchům ze strany mladistvých. Budou mít řád, mohou si uspořádat život a zlepšit se. Co se týče cílevědomosti, tak si myslím, že vést

mladistvé ke sportu a jezdit s nimi na turnaje je velice dobré řešení. Skrze spor si mohou hodně věcí uvědomit. Také si mohou uvědomit, že sportování a přípravování se na zápas může být zdravější, pohodlnější a bezpečnější, než trávit volný čas tak jak jej trávili před příchodem do výchovného ústavu.

Další za mě dobrou aktivitou je navštěvování různých veletrhů s různými řemesly. Kde jim pracovníci něco o takové práci mohou říct, oni sami si tam mohou něco vyzkoušet a celkově se něco dozvědět o takové práci. Může je něco zaujmout a mohou si uvědomit, že toto by je bavilo a že kvůli tomu by se chtěli v nějakých věcech zlepšit a že by pro to měli začít něco dělat. Podle mě by se jim měli poskytovat také různé webináře nebo přednášky na taková témata. Kde ovšem budou pozváni vhodní a zkušení lidé, kteří jim předají jen ty nejvíce vhodné informace a dokážou je zaujmout. Ne jim jen povídat nudně a monotónně naučený nějaký text. Opravdu pestré přednášky i s ukázkami, zajímavými lidmi a informacemi.

Myslím si, že by byla pro ně vhodná přednáška od jedinců, kteří strávili nějaké chvíle ve výchovných ústavech, a právě tyto chvíle jim pomohli ke zlepšení celého života a k uvědomění si, co chtějí a co ne. Mohli by být takový vzor pro mladistvé, kteří aktuálně pobývají ve výchovném ústavu a může jim to pomoci otevřít oči, aby se vydali jiným směrem. Tyto osoby by jim mohly zodpovědět na všechny jejich dotazy, říct, jak to chodilo ve výchovných ústavech za jejich doby a jak to probíhá po odchodu z výchovného ústavu. Na co by si měli dávat pozor, na co by ba naopak neměli zapomenout a jaký je vhodný postup pro začínání nového a správného života po odchodu z výchovného ústavu. Někaké vhodné postupy a rady by jim také mohli dát.

Pro některé jedince chvíle ve výchovném ústavu mohly být a jsou ty nejlepší chvíle ve svém dosavadním životě. Někdo se o ně zajímal a také si tam mohli uvědomit hodně věcí, jelikož jejich rodiče jim nemuseli dávat lásku a bezpečí, proto se mohli objevit v situace, kvůli které se dostali do výchovného ústavu. Mnoho z nich také velice rádi vzpomínají na vychovatele, kteří pro ně byli bodem jistoty a pochopení. Myslí na ně, jelikož i ten vychovatel mohl být pro ně vzor z nějakého úhlu pohledu, také i hrdina.

## 8. Závěr

Svou bakalářskou prací jsem chtěla poukázat na rozvoj mladistvých ve výchovných ústavech, jak to tam chodí, jak se vychovatelé chovají k mladistvým a jaká tam panuje atmosféra. Také je to snaha přiblížit širší veřejnosti chod v takových zařízeních a vyvrátit mýty o tom, že výchovný ústav je pouze vězení a nic se tam s mladistvými neděje. Také o tom, že se tam nedokáží polepšit a najít si vzor pro svůj budoucí život. Naopak díky rozhovorům pro vznik této bakalářské práce jsem zjistila, jak se vychovatelé chovají k mladistvým, jak to tam funguje, co mladistvé baví a jak se mladiství chovají. Co je nejvíce zajímavá a čeho se naopak účastnit nechtějí. Dále jsem také zjistila zážitky od vychovatelů, jak nejlepší, tak i ty nejhorší tedy ty, co jim nejvíce utkvěly v paměti a budou na ně vzpomínat do konce života. Také jak oni sami se cítí během vykonávání své pracovní povinnosti, jaké emoce v nich probíhají a jestli je tato pracovní pozice pro ně ta pravá nebo nikoliv a jsou zde pouze a jen z finančních povinností. Také proč vůbec začali pracovat na takové pracovní pozici.

Každý vychovatel využívá volnočasové aktivity, které jsou mu blízké. Tedy vychovatelé, kteří jsou spíše více sportovně založení, vedou mladistvé ke sportu, kdy s nimi hrají různé hry zejména s míčem. Naopak vychovatelé, kteří mají výtvarného ducha, se snaží s mladistvými vytvářet různé výrobky i například v dílně. Snaží se v nich probudit kreativitu, výtvarnost a nápadnost. Ovšem co skoro každého mladistvého bude bavit a do čeho může promítnout velkou část své energie je sport. Většina výchovných ústavů má tým například ve fotbale, se kterými se účastní různých turnajů. Kdy zde mladiství mohou vidět svůj potenciál a že dřina může dosáhnout vysněného výsledku a cíle.

Dále navštěvování různých ukázek řemesel může mladistvým otevřít oči. Uvědomit si, co by je bavilo a co by chtěli v budoucnu dělat. Co jsem se dozvěděla v jednom z rozhovorů, kdy z vychovatelčina vyprávění šlo poznat, že opravdu měla radost, když mi o tomto vyprávěla. Vyprávěla, jak jednu svoji skupinu vzala na veletrh, kde jim jeden pán dovolil si vyzkoušet vyrobit nějaký výrobek. Poté když viděla, jak ti mladiství jsou velice šťastní, když si odnáší výrobky, které oni sami vytvořili, tak byla úplně dojatá. Jelikož oni byli velice nadšení, poděkovali, pozdravili, chovali se velice slušně, nikoho ani neuráželi a byli velice zaujati svým výrobkem a celkově tím vyráběním. V tu chvíli byla nejvíce spokojená na své pracovní pozici. A zde šlo také poznat, že i mladiství ve výchovných ústavech mají něžnou duši a nemusí to být pouze agresivní a nevychovaní jedinci.

Ovšem jde také z rozhovorů poznat, že ne v každém výchovném ústavu je to stejné a že postupem času se to, jak ve výchovných ústavech mění, tak i vychovatelé mají k mladistvým

jiný vztah. Také je velký rozdíl, jestli vychovatel je mladší nebo starší. Tudiž jakou dlouho praxi a jak velkou zkušenost ten vychovatel má. Někteří vychovatelé mají špatné zkušenosti z nějakého jiného výchovného ústavu a tyto zkušenosti a odstup si bohužel nesou do další pracovní pozice s dětmi, nebo do dalšího výchovného stavu. Jak jsem v práci zjistila, každý při nástupu na pracovní pozici vychovatele ve výchovném ústavu by si neměl hned všechny mladistvé připustit úplně k tělu a ve všem jim důvěřovat. Ze začátku by si měl každý vychovatel držet odstup a měl by si prvně obhlédnout situaci a zjistit si o všech něco, až následně po delší době, co tam vychovatel bude pracovat, by jim mohl začít věřit. Samozřejmě by jimi neměli opovrhovat nebo být na ně nějak negativní, ale pouze si od nich držet zdravý odstup. Také je důležité, zdali jste muž nebo žena, zdali jste rázný nebo citlivá. Během provádění výzkumů jsem zjistila, že ve výchovných ústavech mají větší slovo muži, kteří jsou vyšší a celkově vypadají „drsněji“ a nebojí se nic mladistvým říct. Nemají z ničeho obavy a nenechají si nic líbit. Kdežto když jde o vychovatelku, vše na ni zkouší a nemají z ní žádný respekt. Ten si musí postupem času vybudovat, ale není to vůbec lehké, jelikož ji s tím nikdo nepomůže a je na vše sama. Nemá v nikom oporu ani pomocnou ruku. Každý vychovatel si minimálně jednou řekl, že odhází z takové pracovní pozice. Jelikož tato práce není opravdu pro každého, musíte mít pevné nervy, nesmí Vás nic rozhodit a nemůžete si nic zabírat. Zejména důvěra, musíte se naučit rozlišovat, co můžete dětem věřit a co naopak ne. Pokud se však toto naučíte, bude Vás práce bavit a zamilujete si ji. Pokud se naučíte dodržovat zdravý odstup, nic Vás nezaskočí a mladiství s Vámi budou spolupracovat a vše půjde hladce. Samozřejmě ne každý den je posvácení, ale ve většině času vše půjde, jak má.

Většina mladistvých pouze potřebují vzor a nějaké zázemí, poněvadž toto nezažili, nebo měli špatné vzory a zázemí, proto se dostali do výchovných ústavů. Zde v takových zařízeních toto mohou dostat a mohou se setkat se situacemi, se kterými se nikdy neseťkali a může je to dojmout a mohou být spokojeni. Najít jiný smysl života a začít fungovat jak většina obyvatel a mít tak krásný život.

Během výzkumu jsem zjistila, že hodně jedinců, kteří navštěvovali výchovný ústav a potkají po nějakém čase vychovatele, se kterým trávili chvíle ve výchovném ústavu, na tyto chvíle vzpomínají velice rádi. Jsou vděční vychovatelům, jak se k nim chovali, že jim ukázali nějaký směr a že jim velice pomohli. Bez nich by byli někde úplně jinde.

V této bakalářské práci jsem dosáhla všech cílů, které jsem si předem stanovila. Myslím si, že informace, které jsem zjistila během výzkumu jsou přínosné nejen pro mě, ale také pro laickou veřejnost, která si tuto práci přečte. Zjistila jsem mnoho informací o výchovných ústavech, o systému, o mladistvých i o vychovatelích samotných. A to vše z pohledu

vychovatele. Všichni respondenti mi ochotně odpovídali na mé položené otázky, které jsem měla předem připravené. Vychovatelé se vždy i sami krásně rozpovídali a povídali mi o svých zážitcích, ať již pozitivních, tak i o těch negativních. Především jsem zjistila dost zajímavých věcí o utváření volného času ve výchovných ústavech. Dozvěděla jsem se o mnohých aktivitách, které mladistvé baví a které je naplňují. Všechny tyto odpovědi jsou zaznamenány v přílohách, které jsou zveřejněny níže. Tudíž si každý může představit, jak to tam doopravdy funguje a nemusí si o výchovných ústavech utvářet milné představy. Také se každý může vžít do role vychovatele a říct si, jestli na takové pracovní pozici by mohl pracovat nebo nikoliv.

## Seznam použitých zdrojů

### Knihy:

HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 7. Přeložil Irena ŠTĚPANÍKOVÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0534-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metod a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HUTYROVÁ, M. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: VUP, 2006. ISBN 80-244-1190-3.

HUTYROVÁ, Miluše, Michal RŮŽIČKA a Jan SPĚVÁČEK. *Úvod do speciální pedagogiky osob s psychosociálním ohrožením a narušením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3726-2

HUTYROVÁ, Miluše, Michal RŮŽIČKA a Jan SPĚVÁČEK. *Prevence rizikového a problémového chování*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3725-5

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

OREL, Miroslav, Radko OBEREIGNERŮ a Andrej MENTEL. *Vybrané aspekty sebepojetí dětí a adolescentů*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-4991-3.

PIPEKOVÁ, Jarmila (ed.). *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

POLÍNEK, Martin Dominik, 2015. *Tvořivost (nejen) jako prevence rizikového chování: expresivně-formativní potenciál základního uměleckého vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4842-8.

PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. *Přehled poruch psychického vývoje*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9.

PUGNEROVÁ, Michaela. *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. Praha: Grada, 2019. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0532-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. 208 s.

SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4042-3.

VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

VYHNÁLKOVÁ, Pavla. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc: Agentura Gewak, 2013. ISBN 978-80-86768-73-1

### **Internetové zdroje:**

NOVÁKOVÁ, Milena. *Nejčastější psychické problémy v dospívání*. Šance dětem, 2023 [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/nejcastejsi-psychicke-problemy-v-dospivani>

NOVÁKOVÁ, Milena. *Výzvy a nástrahy adolescence*. Šance dětem, 2023 [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/nejcastejsi-psychicke-problemy-v-dospivani>

PETERKOVÁ, Michaela. *Období adolescence*. Psychotesty a testy osobnosti, 2008 [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.psychotesty.psyx.cz/pdf/pdf-tpsux-adolescence.pdf>

Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň. *Primární prevence*. 2024 [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.pepor-plzen.cz/primarni-prevence/primarni-prevence>

Klinika adiktologie. *Rozdělení primární prevence*. 2019 [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/rozdeleni-primarni-prevence>



ŠANCE DĚTEM. *Výchovný ústav*. 2011–2024 [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/vychovny-ustav>

*Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

WHO. *World Health Organization*. 2024 [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.who.int/europe/>

## **Seznam zkratek**

**MKN** – Mezinárodní klasifikace nemocí

**V** – vychovatel

**ČR** – Česká republika

**č.** - číslo

**s.** - strana

**VÚ** – výchovný ústav

**DD** – dětský domov

**SOPP** – sociální pedagogika a poradenství

**např.** - například

**apod.** - a podobně

**TV** – televize

**PC** – počítač

**atd.** - a tak dále

# Přílohy

## Příloha č. 1

Zařízení: Výchovný ústav pro děti a mládež, Králíky + Výchovný ústav Brandýs nad Orlicí

Pozice: vychovatel

**1. Kdy jste se rozhodl, že budete pracovat jako vychovatel ve výchovném ústavu?**

*Přišla pracovní nabídka, tak jsem ji vzal. A ředitel byl spoluhráč ve volejbalu, tak mi o tom něco řekl.*

**2. Co jste si o této práci dříve myslel?**

*Nebylo to nic veselého. Historky, který se o tom povídají, protože já jsem byl v Králikách, které byly nejhorší.*

**3. Jak se cítíte během plnění své práce.**

*Vychovatel nemá vůbec žádnou pravomoci, všechno je na jejich straně a jsou to opravdu špatné děti. A práva těch klientů jsou opravdu šíleně nadsazená i z hlediska bezpečnosti.*

**4. Co pro Vás práce vychovatele ve výchovném ústavu znamená?**

*Zkušenost. Chtěl jsem napsat knihu, protože když jsem vyprávěl lidem, co jsem tam zažil, tak mi to nikdo nevěřil, říkali mi napiš to, říkám to mi nikdo nevydá, když napíšu pravdu.*

**5. Jaký je podle Vás nejlepší způsob trávení volného času zde ve výchovném ústavu?**

*Musí tam být nějaký pohyb, ať už sportovní nebo pracovní, prostě ať se unaví, jinak utíkají a dělají bordel. Když jsem měl třeba tělocvik, tak vyběhli čtyři a vrátili se dva.*

**6. Čeho byste chtěl dostáhnout, když tvoříte volný čas mladistvých?**

*Jsem tělocvikář bývalý, takže inklinuji k tomu sportu. Tak přeci jenom přes ten fotbal nebo nohejbal si je uklidním.*

**7. Jaká je Vaše nejlepší zkušenost za Vaši praxi v roli vychovatele?**

*Nejlepší zkušenost byla, když jsme vyhráli nějaký ligový turnaj v kopané.*

**8. Jaká je naopak Vaše nejhorší zkušenost z praxe v roli vychovatele?**

*Napadení klientem, i přesto že mám dva metry, tak cigán, co měl sto šedesát centimetrů, mě napadl, tak jsem mu zarazil hlavu do hlíny. Byl jsem napaden dvakrát a překvapivě, když jsem žádal ty ostatní, aby mě od něho odtrhli, tak třeba slovní obrat od ostatních klientů: „, Nám je to jedno, ať vás třeba zabije.“ Však probodli tam taky borce šroubovákem, úplně v klidu, vlastně vychovatele.*

**9. Jaká je zde Vaše nezapomenutelná událost, kterou nevymažete nikdy z paměti?**

*Zažil jsem tam tři ženský, který utekly do slova po pár dnech, protože to nedaly. Sprosté nadávky, sexuální narážky, osahávání, to si nedovedete ani představit.*

**10. Podle čeho tvoříte volný čas mladistvých?**

*Klientela, která tam je, tak je intelektuálně hodně nízko, někteří neuměli psát, takže to nemůžete cpát někam jinam než do toho pohybu.*

**11. Dáváte různé aktivity různým jedincům?**

*To bylo o sportu. Já jsem měl jednoho, který uměl třeba hodně dobře kreslit, ale bylo mu to houby platný, protože ostatní mu to třeba roztrhali.*

**12. Co děláte, když se Vašich plánů nechce nikdo účastnit?**

*Naštěstí tohle oni chtěli, moc těch možností neměli. Naštěstí většina šla do toho sportu. Kopaná a nohejbal.*

**13. Změnil se Váš pohled na volný čas mladistvých zde ve výchovném ústavu po dobu Vaší praxe?**

*Co se děje tam je dost odlišný od toho, co se prezentuje venku. Tam žádná převýchova, žádná výchova neexistuje, ti lidi jsou rádi, že to přežijí. Ti klienti odejdou ze světa, vyjdou ven a konečná, prostě nikdo z nich se nejde vyučit. Měli jsme tam jednoho a o tom nikdo dva roky nevěděl, dva roky se skrýval v komunitě v Moravské Třebové.*

**14. Jaké rady byste dal nastávajícím vychovatelům ve výchovných ústavech?**

*Ať si o tom víc zjistí, a drží si odstup. Stejně i to bych vzkázal svému já, když šlo do prvního výchovného ústavu pracovat.*

## Příloha č. 2

Zařízení: Výchovný ústav pro děti a mládež Králíky + Výchovný ústav Velké Meziříčí

Pozice: vychovatel

**1. Kdy jste se rozhodla, že budete pracovat jako vychovatelka ve výchovném ústavu?**

*Pracovala jsem jako vychovatelka v dětském domově a potom jsem dostala nabídku do výchovného ústavu, protože mi skončila smlouva jako náhrada za paní. Šla jsem na konkurz, který jsem vyhrála. Ovšem jsem o této práci měla jen informace od kolegů. A také jsem si myslela, že je více systémově propracovaná.*

**2. Jaké emoce ve Vás nejvíce probíhají?**

*Cítila jsem se na to všechno sama bez podpory vedení a bez podpory systému, tam to nebylo, tam to bylo všechno na tom, že ten člověk musí s těmi lidičkami vydržet a je jedno co na ně působí. Cítila jsem se hodně osaměle.*

**3. Co pro Vás práce vychovatele ve výchovném ústavu znamená?**

*Obrovskou psychickou zátěž.*

**4. Jaký je podle Vás nejlepší způsob trávení volného času zde ve výchovném ústavu?**

*Jakoukoliv činností. Můžete prozkoumat co ti klienti potřebují nebo co je baví a na to se zaměřit, ale bohužel systém tohle neumožňoval.*

**5. Čeho byste chtěla dosáhnout, když tvoříte volný čas mladistvých?**

*Aby oni byli spokojení, aby se něco naučili a aby si to odnesli do příštích dnů.*

**6. Jaká je Vaše nejlepší zkušenost za Vaši praxi v roli vychovatele?**

*Že si mě tam váží. Dokonce jeden klient, se ke mně jednou důvěrněji naklonil a řekl mi: „Paní, vy jste naša!“*

**7. Jaká je naopak Vaše nejhorší zkušenost z praxe v roli vychovatele?**

*Vyhoření kolegové a vedení, absolutně bezskrupulózní prostě hlavně naplnit papíry, ale to, co s těma lidičkami udělá, že to prostě pro ně není, tak to vůbec.*

**8. Jaká je zde Vaše nezapomenutelná událost, kterou nevymažete nikdy z paměti?**

*Když paní učitelka, přišla a začala na jednoho v mé skupině křičet, že se choval vulgárně ve třídě. A rozhodila tu skupinu šilným způsobem. Říkala jsem jí, ať to vyřešíme někdy jindy, že teď prostě ne, tak se sebrala zabouchla dveře, zamkla za sebou a pak si na mě stěžovala, teda to mě překvapilo hodně.*

**9. Podle čeho tvoříte volný čas mladistvých?**

*Podle zájmů klientů. Samozřejmě největší zájem mají o to si jít zakouřit. A když jdeme na procházku, tak největší zájem je vyhrabat kousek železa z jakéhokoliv kopečku. A oni hrabali opravdu všude a našli kousek železa, a to je strašně bavilo, tak většinou sehnali nějaký pytel a do toho pytle po cestě sbírali samý rezavý věci. A pak to odnášeli s druhým panem vychovatelem do sběru, aby měli zase nějaký penízky a mohli si koupit cigarety. Což je bavilo. Ale já jsem osobně chtěla třeba vyřezávat v dílně. Jenomže to bylo zakázaný, protože oni by ty vyřezávací nástroje mohli použít jako zbraň, takže to se nedalo. A skládat z papíru nechtěli. Takže to bylo těžký.*

**10. Dáváte různé aktivity různým jedincům?**

*Záleží, jak kdo chce. Společná aktivita je koukat na filmy většinou z vězeňského prostředí to se jim líbí. To, co ty děcka neumí, tak tam se doučí bezpečně.*

**11. Zaměřujete volnočasové aktivity na rozvoj mladistvých nebo spíše na regeneraci?**

*Potřebovali by na tu regeneraci a potom když by byli zregenerovaní, tak na ten rozvoj. Jednou tam přišla řemesla, my jsme se šli podívat, byla to taková celoměstská událost no a tam se jim zalíbil řezbář, který neváhal a dal jim do ruky dláto a prkýnko a naučil je vyřezávat. A ti potom byli tak hrdí a nosili ten vyřezávaný obrázek pořád s sebou byli sami ze sebe překvapení, že to dokážou. A to je to, co jsme měli my, jako systémoví zaměstnanci dělat, jenže to jsme bohužel nedělali, to se nedalo.*

**12. Co děláte, když se Vašich plánů nechce nikdo účastnit?**

*Musela jsem mít náhradní plán a to vždycky. Musíte je nějakým způsobem ohlídat. A na to jste tam byla sama, to nikoho nezajímalo, že potřebujete pomoc, že tedy co s nimi máte dělat, když jste je třeba ještě ani moc neznala. Musela jsem si na vše přijít sama a bylo to dost blbý a zdlouhavý.*

**13. Změnil se Váš pohled na volný čas mladistvých zde ve výchovném ústavu po dobu Vaší praxe? (Jestli ano, v čem?)**

*Hodně, a to ve všem. Například jsem nechápala proč třeba já jsem měla šestičlenný družstvo, vedle bylo taky šestičlenný družstvo a nemohli si spolu zahrát fotbal. Proč by si spolu nemohli zahrát fotbal? Bylo to nařízení vedení právě. Hotovo. Takže my jsme šli na hřiště nás šest a já. Já jsem tam byla s nimi na hřišti a půjčili jsme si balón, oni mohli mít na nohou jenom pantofle. Protože víte co? V pantoflích se hůř utíká.*

**14. Řekla jste si někdy, že tato práce není po Vás a že odcházíte?**

*Zejména u té hádky s paní učitelkou. Já jsem potom do večera měla co dělat, než se ta parta zklidnila. To bylo hrozný. A napadají Vás potom. Oni, když mají pocit ohrožení, tak se semknou a Vy jste tam sama, a to se nedá. Takže zejména po tomto incidentu.*

**15. Jaké rady byste dala nastávajícím vychovatelům ve výchovných ústavech?**

*Ať si nejdřív pořádně zjistí, co to obnáší, ať se možná i setkají s těmi, kdo v tom ústavu byli, a hlavně pokud do nějakého ústavu půjdou tak ať tak jsou nejdřív jenom na zkoušku na jedno odpoledne. Ať vidí, jak to tam běží. Kdybych vrátila čas, tak do Králiků nejdu.*

### **Příloha č. 3**

Zařízení: Výchovný ústav Nový Jičín

Pozice: vychovatel

**1. Kdy jste se rozhodl, že budete pracovat jako vychovatel ve výchovném ústavu?**

*Volné místo mi doporučil spolužák, jehož matka pracovala ve výchovném ústavu a řekla, že „polepšovna“ hledá denního vychovatele. Tak jsem to zkusil a vzali mě.*

**2. Co jste si o této práci dříve myslel?**

*Jak někdo může práci s problémovými mladými lidmi dělat? Je tato práce riziková nebo se dá bez větších problémů zvládnout?*

**3. Jaké informace o této pozici jste dřív měl?**

*V podstatě žádné. Řekl jsem si, že nejlepší školou je praxe, a že pokud budu chtít, tak se do všeho brzo dostanu.*

**4. Jak se cítíte během plnění své práce? (Jaké emoce ve Vás nejvíce probíhají?)**

*Někdy obavy, zdali se chovancům budou aktivity alespoň trošku líbit, abych je nemusel nutit. Pak potěšení, když kluci si přečetli alespoň krátkou knížečku, podívali se na pěkný film, zlepšili osobní hygienu, získali důvěru v mou osobu a sdělovali mi své osobní zážitky, touhy, a já jsme jim mohl poradit či pomoci.*

**5. Co pro Vás práce vychovatele ve výchovném ústavu znamená?**

*Jako první mě napadne role „laskavého člověka“, který klukům poskytne bezpečí, klid, rodinné „teplo“ a důvěru.*

**6. Jaký je podle Vás nejlepší způsob trávení volného času zde ve výchovném ústavu?**

*Stejný jako v životě všech mladých lidí na světě. Věnovat se něčemu, co mě baví, co mě zajímá, co mi dělá potěšení – sledovat modely letadýlek, zahrát si fotbálek, přečíst si zajímavý časopis, „pokecat“ o životě s kamarády.*

**7. Čeho byste chtěla dosáhnout, když tvoříte volný čas mladistvých?**

*Abych je nemusel nutit, aby se cítili v pohodě, aby se zasmáli, aby se něčemu naučili.*



**8. Jaká je Vaše nejlepší zkušenost za Vaši praxi v roli vychovatele?**

*Každý jsme ovlivněni osobními prožitky, rodinným zázemím. Já jsem ovlivněn lidskou láskou a dobrem, kterého se mi po celý život dostávalo. Proto se snažím alespoň kapičku lidské dobroty přenášet na každého kluka, který od života dostával hodně facek a mnohdy mají můj obdiv, že to vše vydrželi. Takže poskytnutí důvěry, pevného a spravedlivého režimu, poskytnutí reálné naděje na životní obrat k lepšímu.*

**9. Jaká je naopak Vaše nejhorší zkušenost z praxe v roli vychovatele?**

*Fyzické i psychické násilí, šikana mezi hochy. Brr....odporné, ponižující, nedůstojné.*

**10. Jaká je zde Vaše nezapomenutelná událost, kterou nevymažete nikdy z paměti?**

*Když mi 18letý kluk při odchodu z ústavu poděkoval, že nikdo pro něj neudělal v životě tolik co já. Tak to mě chytlo za srdce.*

**11. Jaké volnočasové aktivity využíváte?**

*Společné procházky do města a okolí, sportovní zápasy, práce v dílnách, klábosení, malování, stolní společenské hry, práce na PC...*

**12. Dáváte různé aktivity různým jedincům?**

*Pokud je to organizačně možné, tak se o to snažím. Například někdo hraje stolní tenis, druhý je na klubovně, další na pokoji, když chce být o samotě.*

**13. Řídíte volnočasové aktivity podle svých zálib?**

*Ano. Jsem sportovní fanoušek, závodně jsem hrával a trénoval kopanou, proto upřednostňuji sportovní aktivity – tělocvična, venkovní hřiště, posilovna, jízda na kole, vycházky do přírody. Poté jsem také plánoval aktivity podle nálady kluků.*

**14. Zaměřujete volnočasové aktivity na rozvoj mladistvých nebo spíše na regeneraci?**

*Regeneraci i rozvoj jsou stejně důležité například čtením časopisů si chlapec odpočine a současně získá nový poznatek. Sledováním aktuálního dění v televizi nebo PC získává přehled a poznatky, které mu mohou pomoci v dalším životě.*

**15. Co děláte, když se Vašich plánů nechce nikdo účastnit?**

*Přemýšlím, proč k tomu došlo, co situaci ovlivnilo, nenutím a snažím se operativně vymyslet náhradní aktivitu.*

**16. Řekla jste si někdy, že tato práce není po Vás a že odcházíte?**

*Myslím si, že v takové situaci se ocitne většina vychovatelů, kdy má pocit marnosti a hledá smysluplnost své práce. Novým dnem či týdnem se ale rozjasní a opětovně získá chuť do práce. Pokud nezíská, nebo je ohrožen syndromem vyhoření, pak je nutná přestávka, odpočinek, terapie, nebo změna místa. Jsme jenom jednou na světě a měli bychom mít ze života radost.*

**17. Jaké rady byste dal nastávajícím vychovatelům ve výchovných ústavech?**

*Dělejte tuto práci pouze v případě, že ji chcete dělat, ne že jste k tomu donuceni. Obrňte se trpělivostí, tolerancí, požadované výsledky přichází pomaličku, postupně, a mnohdy také ne. Nenechte se odradit dílčími neúspěchy, děti z ústavu potřebují to, čemu se jim nedostávalo doma, a to rodinnou pohodu, jistotu, stabilitu. Nemluvte a nepřemýšlejte o nich škaredě, v podstatě jsou to dobří lidé, kteří potřebují dostat šanci. A Vy jim ji můžete poskytnout. Pokud budete chtít a budete mít schopnosti a dovednosti.*

**18. Co byste vzkázal svému já, které poprvé přišlo pracovat do výchovného ústavu?**

*Méně mluv a více naslouchej. Pomáhej, „léčíš“ mladé lidi s hlubokými šrámy. Pokud získáš neformální autoritu u kluků, pokud vycítí a poznají, že to s nimi myslíš jen dobře, tak jsi na správné cestě.*

## **Příloha č. 4**

Zařízení: Výchovný ústav a střední škola, Olešnice na Moravě

Pozice: vychovatel

### **1. Kdy jste se rozhodl, že budete pracovat jako vychovatel ve výchovném ústavu?**

*Předchozí práce mě nenaplňovala a jelikož jsem z rodiny, kde jsem kolem sebe měl spoustu lidí, kteří pracují v pedagogických sférách, rozhodl jsem se tímto směrem vydat taktéž a přihlásil se ke studiu sociální pedagogiky a poradenství. Už v průběhu studia jsem zde začal pracovat jako asistent pedagoga a noční vychovatel. Po dokončení studia jsem přešel na pozici vychovatele, ve které působím dodnes.*

### **2. Co jste si o této práci dříve myslel?**

*Považoval jsem ji za ideální práci pro mě, za poměrně slušný plat budu vykonávat poměrně jednoduchou práci, která mě bude bavit.*

### **3. Jaké informace o této pozici jste dřív měl/a?**

*Jelikož jsem měl s výchovným ústavem zkušenost z rodiny, v pozici vychovatele působil můj otec i matka, měl jsem o této práci poměrně dobrý přehled, jak o její náplni, tak o klientele a takzvaně jsem věděl „do čeho jdu“.*

### **4. Jak se cítíte během plnění své práce. (Jaké emoce ve Vás nejvíce probíhají?)**

*To je velice individuální, záleží na aktuální atmosféra mezi dětmi i mezi zaměstnanci. Na typech dětí, které zde máme jejich vzájemných vztazích a způsobů projevů jejich chování. A také na množství povinností, jsou dny kdy se všechno nakupí a „člověk neví kam dřív skočit“, ale jsou i dny kdy je to „volnější“. Toto všechno ovlivňuje emoce, které cítím, mohou to být pocity přetížení, zmaru, frustrace a nahněvanosti, ale také klidu, hrdosti, pohody, naplnění a radosti z dobře odvedené práce. Naštěstí musím říct, že ve výsledku pozitivní emoce výrazně převyšují.*

### **5. Co pro Vás práce vychovatele ve výchovném ústavu znamená?**

*Pocit jistoty, pravidelného příjmu, a to vše za práci, která mě baví a kterou mám rád.*

**6. Jaký je podle Vás nejlepší způsob trávení volného času zde ve VÚ?**

*Záleží na individuálních zájmech dětí, my v Olešnici upřednostňujeme aktivní trávení volného času, kde děti mohou vybit svoji přebytečnou energii, má to pro ně terapeutický účinek, máme zde pravidelný kroužek volejbalu a fotbalový tým, který hraje oficiální soutěž v malé kopané v okrese Blansko, v týdnu máme pravidelné tréninky a o víkendech hrajeme zápasy, mimo sezónu chodíme na turistické výšlapy oblíbenou aktivitou je i geocaching.*

**7. Čeho byste chtěl dosáhnout, když tvoříte volný čas mladistvých?**

*Dát dětem vhodný příklad a ukázat způsoby kvalitního trávení volného času a tím zamezit závadovému chování (užívání návykových látek, trestná činnost, poflakování se). Také je to dobrá prevence proti agresivním projevům a suicidálnímu jednání.*

**8. Jaká je Vaše nejlepší zkušenost za Vaši praxi v roli vychovatele?**

*Je jich spousta, zpravidla to jsou situace, kdy se děti zachovají férově (zastanou se slabšího, nabídnou pomoc, nebo třeba odevzdají nalezenou věc např. telefon)*

**9. Jaká je naopak Vaše nejhorší zkušenost z praxe v roli vychovatele?**

*Když jsem jel drogově závislou dívku, která byla na útěku, vyzvednout na policii a ona mi při zpáteční cestě zpět do zařízení vyskočila z jedoucího vozidla. V té chvíli měla obrovské štěstí, že ji nepřejelo auto, které jelo za mnou. V té chvíli mi bylo velice úzko.*

**10. Podle čeho tvoříte volný čas mladistvých?**

*Podle aktuální nálady a podle přání dětí, vždy jde o určitý konsenzus.*

**11. Jaké volnočasové aktivity využíváte?**

*Nejčastěji sportovní aktivity, vedu zde kroužek volejbalu, chodíme hrát fotbal, v létě jezdíme na cyklovýlety a pěší turistika. Dále se snažíme u dětí prohlubovat praktické dovednosti např. prací na zahradě (sběr listí, sečení trávy, natírání, kompostování, práce se dřevem) nebo kroužek vaření a pečení či estetizace společných prostor.*

**12. Dáváte různé aktivity různým jedincům?**

*Samozřejmě vždy s kolegy dáme dětem nabídku podle jejich zájmů, vždy se snažíme přijít s několika alternativami, mezi kterými si děti vyberou.*

**13. Řídíte volnočasové aktivity podle svých zálib?**

*Samozřejmě, mojí zálibou je sport a aktivní trávení volného času a tomu přizpůsobuji i moji nabídku aktivit. Jiní kolegové, kteří mají blízko k tvořivé činnosti, uzpůsobují svoji nabídku svým zájmům. Děti si vždy mohou vybrat, co je nejvíc zajímavá.*

**14. Podle čeho volnočasové aktivity plánujete?**

*Podle zájmů dětí, aktuálního psychického rozpoložení a zdravotního stavu. Také se snažím dávat pravidelnost, aby děti dopředu věděly, co je daný den bude čekat.*

**15. Zaměřujete volnočasové aktivity na rozvoj mladistvých nebo spíše na regeneraci?**

*Já osobně se zaměřuji spíše na rozvoj, ale samozřejmě mají prostor i k regeneraci.*

**16. Co děláte, když se Vašich plánů nechce nikdo účastnit?**

*Tím že kladu důraz na pravidelnost a děti počítají, s tím, co se bude dít, nemají pak takový problém se aktivit účastnit. Pravidelnost je dobrý nástroj, k zamezení neúčasti na aktivitách. Pokud se však přece jenom nechce mojí aktivity účastnit, může být v roli diváka, nebo má možnost vybrat si z nabídky kolegů.*

**17. V čem se Váš pohled na volný čas mladistvých zde ve výchovném ústavu po dobu Vaší praxe?**

*Doba, kterou děti u aktivit vydrží se postupem času snižuje, proto musím snižovat i svoje nároky.*

**18. Řekl jste si někdy, že tato práce není po Vás a že odcházíte? (Jestli ano, při jaké situaci to bylo?)**

*I takové chvíle už přišly. Většinou je to v situacích, kdy se nakupí hodně povinností naráz a člověk nestihá plnit všechny svoje termíny a závazky.*

**19. Jaké rady byste dal nastávajícím vychovatelům ve výchovných ústavech?**

*Nemít od dětí moc velká očekávání, obrnit se trpělivostí a zachovat chladnou hlavu. Držet si odstup a nebýt tolik důvěřivý.*

## **Příloha č. 5**

Zařízení: Výchovný ústav a střední škola, Olešnice na Moravě

Pozice: Vychovatel

**1. Kdy jste se rozhodla, že budete pracovat jako vychovatel ve výchovném ústavu?**

*Před více než 10 lety, i přes to, že se neznala nikoho, kdo by tam pracoval.*

**2. Jak se cítíte během plnění své práce. (Jaké emoce ve Vás nejvíce probíhají?)**

*To je různé, někdy je pohoda a člověk zažívá ocenění, radost, naplnění, nadšení, důvěru.*

*Jindy je to náročné a s tím jsou spojené negativní emoce (bezmoc, strach, vztek, lítost).*

**3. Co pro Vás práce vychovatele ve výchovném ústavu znamená?**

*Je to práce, co má smysl, i když to tak na první pohled nemusí vypadat.*

**4. Jaký je podle Vás nejlepší způsob trávení volného času zde ve výchovném ústavu?**

*Podle mě takový, kdy děti vybijí negativní energii, odpočinou si, zapomenou na trápení.*

**5. Čeho byste chtěla dosáhnout, když tvoříte volný čas mladistvých?**

*Aby to bylo smysluplné trávení volného času.*

**6. Jaká je vaše nejlepší, a naopak nejhorší zkušenost za Vaši praxi v roli vychovatele?**

*Ocenění od kolegů a od dětí a nejhorší, když málem došlo k tragické události.*

**7. Podle čeho tvoříte volný čas mladistvých?**

*Podle individuální plánů, vliv má emoční rozpoložení dětí, jejich zdravotní stav, roční období, beru v úvahu i různé jiné okolnosti (finanční možnosti, počet dětí, různé zájmové zaměření, dostupnost MHD)*

**8. Jaké volnočasové aktivity využíváte?**

*Sport, ruční práce, zábavné aktivity, turistika, četba, hudba, ale i nácvik samostatnosti, sebeobslužnosti, udržování pořádku atd.*

**9. Dáváte různé aktivity různým jedincům?**

*Dáváme dětem na výběr, ptáme se, jakou mají oni představu o trávení volného času.*

**10. Zaměřujete volnočasové aktivity na rozvoj mladistvých nebo spíše na regeneraci?**

*To je různé, někdy po náročném dni je spíše relaxace, alespoň 1–2 dny v týdnu a o víkendu zařazujeme náročnější pohybové aktivity (sport v hale nebo venku, turistika, cyklistika, úklid kolem budovy, práce na zahradě apod).*

**11. Jaké aktivity chtějí nejraději dělat mladiství během svého volného času?**

*Kdyby to bylo na nich, většina chce nedělat nic, někteří stojí o sportovní vyžití.*

**12. Co děláte, když se Vašich plánů nechce nikdo účastnit?**

*Navrhnu několik možností a mají možnost výběru, pokud se nedohodnou, určím sama.*

**13. Řekla jste si někdy, že tato práce není po Vás a že odcházíte?**

*Určitě, to bylo hned ve zkušební době. Ze začátku mi připadalo, že je obtížné (skoro nemožné) se s dětmi domluvit, dělají nově příchozím naschvály.*

**14. Jaké rady byste dala nastávajícím vychovatelům ve výchovných ústavech?**

*Aby si nebrali osobně urážky od dětí, nenechali se odradit při nezdarech, nebáli se požádat o pomoc kolegy a že většina služeb probíhá v klidu, vypjaté situace sice nastávají, ale dají se zvládat. To stejné bych vzkázala i sobě.*